

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

**Komparace využívání regionálních operačních
programů v České republice**

Pavel Kolář

© 2014 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Kolář Pavel

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Komparace využívání regionálních operačních programů v České republice

Anglický název

Comparison of Regional Operational Programs in the Czech Republic

Cíle práce

Hlavním cílem této diplomové práce je porovnání úspěšnosti jednotlivých Regionálních operačních programů v České republice na bázi jejich aktuálního čerpání alokovaných finančních prostředků, respektive zájmu ze strany řešitelů projektů.

Metodika

K vyhodnocení aktuální situace čerpání alokovaných finančních prostředků v jednotlivých Regionálních operačních programech bude použita technika sekundární analýzy dat, především s využitím průběžných monitorovacích zpráv, programových dokumentů a dalších informačních materiálů vydávaných Ministerstvem pro místní rozvoj a Národním orgánem pro koordinaci. Také bude využito polostandardizovaného rozhovoru s aktéry zodpovědnými za realizaci regionální politiky v ČR.

Harmonogram zpracování

Úvod + Cíl a metodika: 06/2013

Teoretická část: 11/2013

Empirická část: 01/2014 - 02/2014

Závěry (1. zkompleťovaná verze práce): 03/2014

Rozsah textové části

60 - 80 stran

Klíčová slova

Regionální operační program, regionální politika, region soudržnosti, regionální rozvoj, projekty, strukturální fondy

Doporučené zdroje informací

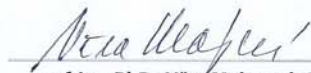
- 1.KOL. AUT. 2008: Úvod do regionálních věd a veřejné správy. Plzeň, Aleš Čeněk
 - 2.MATES, P., WOKOUN, R. et al. 2001: Malá encyklopedie regionalistiky a veřejné správy. Praha, Prospektrum
 - 3.BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. 2012: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Praha, Karolinum
 - 4.JANEČKOVÁ L., VAŠTIKOVÁ M. 1999: Marketing měst a obcí. Praha, Grada Publishing
 - 5.PEKOVÁ J., PILNÝ J. 2002: Veřejná správa a finance veřejného sektoru. Praha, ASPI Publishing
 - 6.KOL. AUT. 2008: Řízení obcí I. Praha, Professional Publishing
 - 7.KOL. AUT. 2008: Řízení obcí II. Praha, Professional Publishing
 - 8.BERAN, V. 2005: Management udržitelného rozvoje regionů, sídel a obcí. Praha, Academia
 - 9.WOKOUN, R. a kol. 2008: Regionální rozvoj. Praha, Linde
- Další literatura bude doporučena v průběhu zpracování práce.

Vedoucí práce

Husák Jakub, Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2014

prof. Ing. PhDr. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr. h. c.

Děkan fakulty

V Praze dne 5.12.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Komparace využívání regionálních operačních programů v České republice" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autor uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. března 2014

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval panu Ing. Jakubu Husákovi, Ph.D. za odborné vedení, konzultace, cenné rady a bezproblémovou komunikaci při zpracování této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval paní Mgr. Martině Finkové, specialiste Ministerstva pro místní rozvoj na fondy EU, za poskytnutí informací a potřebných podkladů k vypracování diplomové práce. Také bych chtěl poděkovat svým nejbližším za podporu během mého studia na České zemědělské univerzitě.

Komparace využívání regionálních operačních programů v České republice

Comparison of Regional Operational Programs in the Czech republic

Souhrn

Tato diplomová práce se zabývá komparací regionálních operačních programů v České republice pro programové období 2007 – 2013.

První část práce, nazvaná literární rešerše, se věnuje popsání regionálního rozvoje a regionální politiky v Evropské unii a České republice. Je zaměřena na vysvětlení jejího vzniku, vývoje, principů, cílů a implementaci na našem území.

V další části práce je podrobněji představeno sedm regionů soudržnosti, s jejich základními ekonomickými ukazateli, ve kterých probíhá řízení jednotlivých regionálních operačních programů.

V hlavní části diplomové práce jsou srovnány jednotlivé regionální operační programy a to z hlediska jejich alokace, počtem podaných žádostí, schválených projektů či již vyplacených dotací. Podrobněji jsou také rozebrány nejúspěšnější oblasti podpory z jednotlivých hledisek napříč všemi regionálními operačními programy.

Závěr práce se věnuje zhodnocení úspěšnosti využívání regionálních operačních programů a výhledu do dalšího programového období 2014 – 2020.

Summary

This thesis deals with the comparison of regional Operational Programmes in the Czech Republic for the 2007 – 2013 programming period.

The first part, called literature retrieval, is devoted to the description of regional development and regional policy in the European Union and the Czech Republic. It focuses on the explanation of their origin, development, principles, objectives and implementation in our country.

The next part of the thesis closely presents seven Cohesion Regions together with their economic indicators in which individual regional Operational Programmes are conducted.

The main part of the thesis compares individual regional Operational Programmes in terms of their allocation, the number of applications submitted, approved projects or subsidies already paid. The most successful areas of support across all regional Operational Programmes are also analyzed in detail from various points of views.

The conclusion of the thesis presents the evaluation of the success of the use of regional Operational Programmes and the perspective of the following 2014 – 2020 programming period.

Klíčová slova: Regionální operační program, regionální politika, region soudržnosti, regionální rozvoj, projekty, strukturální fondy

Keywords: regional Operational Programme, regional policy, Cohesion Region, regional development, projects, structural funds

Obsah

1	Úvod	5
2	Cíl a metodika	6
2.1	Cíl práce	6
2.2	Metodika práce	6
3	Literární rešerše	8
3.1	Definice regionů	8
3.1.1	Pojem region	8
3.1.2	Klasifikace regionů	8
3.1.3	Územní celky NUTS v Evropské unii	9
3.1.4	Regiony NUTS v České republice	10
3.2	Regionální rozvoj.....	11
3.2.1	Teorie regionálního rozvoje.....	12
3.2.2	Udržitelný rozvoj	12
3.3	Regionální politika.....	13
3.3.1	Příčiny vzniku regionální politiky	13
3.3.2	Typy regionální politiky	14
3.4	Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU	15
3.4.1	Vývoj regionální politiky v EU	15
3.4.2	Principy regionální politiky Evropské unie	18
3.4.3	Fondy Evropské unie	20
3.4.4	Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro období 2007 – 2013 ..	22
3.4.5	Výhled politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro období 2014 – 2020 ..	24
3.4.6	Implementace politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU v ČR pro období 2014 – 2020 ..	25
3.5	Čerpání finančních prostředků České republiky z fondů Evropské unie.....	27
3.5.1	Strategické obecné zásady Společenství.....	27
3.5.2	Strategie regionálního rozvoje České republiky 2007 – 2013	28
3.5.3	Národní rozvojový plán	28
3.5.4	Národní strategický referenční rámec.....	29
3.5.5	Operační programy České republiky 2007 – 2013	30
3.6	Podpora projektů ze Strukturálních fondů EU.....	31
3.6.1	Pojem projekt.....	31
3.6.2	Předkládání projektů	32
3.6.3	Obsah projektu	33
3.6.4	Realizace projektu.....	33
4	Charakteristika jednotlivých regionů soudržnosti	35
4.1	Region soudržnosti Střední Čechy.....	36
4.2	Region soudržnosti Jihozápad	37
4.3	Region soudržnosti Severozápad	38
4.4	Region soudržnosti Severovýchod.....	38
4.5	Region soudržnosti Jihovýchod	39
4.6	Region soudržnosti Střední Morava	39
4.7	Region soudržnosti Moravskoslezsko	40
5	Komparace regionálních operačních programů v ČR	41
5.1	Alokace jednotlivých regionálních operačních programů	41
5.2	Komparace úspěšnosti využití jednotlivých regionálních operačních programů	45

5.2.1 Podané žádosti v jednotlivých regionálních operačních programech.....	45
5.2.2 Schválené projekty v jednotlivých regionálních operačních programech	47
5.2.3 Vyplacené dotace v jednotlivých regionálních operačních programech	49
5.3 Komparace jednotlivých oblastí podpory regionálních operačních programů	50
5.3.1 Alokace jednotlivých prioritních os.....	52
5.3.2 Oblasti podpory s nejvíce podanými žádostmi	53
5.3.3 Oblasti podpory s nejvíce schválenými projekty	55
5.3.4 Oblasti podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi	56
5.4 Komparace regionálních operačních programů	58
6 Závěr	61
7 Seznam použitých zdrojů	63
8 Přílohy	67

Seznam grafů

Graf č. 1: Alokace prioritních os regionálních operačních programů	52
Graf č. 2: Komparace regionálních operačních programů v ČR	59

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Rozčlenění ČR na jednotlivé regiony NUTS II s vyznačením některých významnějších center.....	36
--	----

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Územní statistické jednotky NUTS v EU	10
Tabulka č. 2: Administrativní členění území České republiky.....	11
Tabulka č. 3: Rozdělení celkové alokace mezi regionální operační programy	42
Tabulka č. 4: Celková alokace operačního programu v přepočtu na jednoho obyvatele	43
Tabulka č. 5: Závislost ekonomické vyspělosti a alokace regionálních operačních programů	44
Tabulka č. 6: Podané žádosti v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci	46
Tabulka č. 7: Schválené projekty v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci	47
Tabulka č. 8: Vyplacené dotace v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci	49
Tabulka č. 9: Oblasti podpory s nejvíce podanými žádostmi ve vztahu k alokaci	53
Tabulka č. 10: Oblasti podpory s nejvíce schválenými projekty ve vztahu k alokaci	55
Tabulka č. 11: Oblasti podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi ve vztahu k alokaci	57

1 Úvod

Regionální politiku Evropské unie, která je souborem aktivit, nástrojů a prostředků, kterými se řídí státy Evropské unie, charakterizují sedmileté cykly, které se shodují s rozpočtovými obdobími EU. Cíle regionální politiky, které obecným způsobem definují, jakým způsobem, jakými prostředky a do kterých regionů budou směřovat finanční prostředky, vytyčí před každým obdobím Evropská komise. Jakmile jsou definovány tyto cíle, je potřeba najít shodu mezi Evropskou komisí a jednotlivými členskými státy. Každý členský stát má vypracovaný Národní rozvojový plán, který je pohledem daného státu v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti a který prošel schválením vlády. Na základě tohoto plánu a cílů Evropské komise je zpracován Národní strategický referenční rámec. Ten provádí analýzu hospodářského vývoje ČR, přičemž klade důraz na vymezení slabých a silných stránek země a také definování problémových oblastí, jejichž opomíjení by mohlo být překážkou udržitelného rozvoje. V další části Národního strategického referenčního rámce jsou definovány jednotlivé operační programy, programové dokumenty a jejich zaměření.

Na základě definovaných cílů a priorit Národního rozvojového plánu České republiky pro období 2007 – 2013 a Národního strategického referenčního rámce připravila Česká republika pro využívání fondů Evropské unie v letech 2007 – 2013 celkem 26 operačních programů, z toho 7 Regionálních operačních programů.

Regionální operační programy jsou určeny pro celé území České republiky s výjimkou Hlavního města Prahy. Svým obsahem pokrývají několik tematických oblastí s cílem zvýšení konkurenceschopnosti regionů, urychlení jejich rozvoje a zvýšení atraktivity regionů pro investory. Každý Regionální operační program je samostatným dokumentem, který je spravován a řízen Regionální radou příslušného regionu soudržnosti.

Toto téma jsem si vybral v návaznosti rozvíjení své bakalářské práce, ve které jsem se danou problematikou již zabýval pro Regionální operační program NUTS II Jihozápad. V diplomové práci mohu využít získané poznatky a dále je rozšířit na celé území České republiky.

2 Cíl a metodika

2.1 Cíl práce

Se začátkem nového programovacího období 2007 – 2013 se uskutečnila v České republice významná inovace při implementaci finančních nástrojů regionální politiky Evropské unie. Dřívější Společný regionální operační program byl nahrazen sedmičkou Regionálních operačních programů.

Hlavním cílem této diplomové práce je porovnání úspěšnosti jednotlivých Regionálních operačních programů v České republice na bázi jejich aktuálního čerpání alokovaných finančních prostředků, respektive zájmu ze strany řešitelů projektů. Tato metoda komparace je transparentní a slušně vypovídající již před koncem programovacího období 2007 – 2013.

Specifickými cíli práce jsou charakterizování regionální politiky Evropské unie, její cíle, nástroje a její aplikování na území České republiky. Dále pak detailnější představení jednotlivých Regionálních operačních programů a jejich alokací. Srovnání úspěšnosti čerpání jejich alokovaných prostředků, přiblížení jaké priority jsou pro jednotlivé Regionální operační programy nejdůležitější a jak velký zájem je o čerpání finančních prostředků z programů.

2.2 Metodika práce

K vyhodnocení aktuální situace čerpání alokovaných finančních prostředků v jednotlivých Regionálních operačních programech bude použita technika sekundární analýzy dat, především s využitím průběžných monitorovacích zpráv, programových dokumentů a dalších informačních materiálů vydaných Ministerstvem pro místní rozvoj a Národním orgánem pro koordinaci.

V části práce, nazvané Literární rešerše, bude především využito studium odborné tištěné literatury se základními tématy týkající se regionální politiky Evropské unie a její aplikace na území České republiky.

Dalším zdrojem informací budou webové stránky s příslušnou tematikou, pro detailnější charakteristiku jednotlivých regionálních operačních programů a regionů, na kterých se

aplikují, bude využito portálu Českého statistického úřadu a stránek Regionálních rad pro jednotlivé Regionální operační programy.

Významnou roli může hrát kontakt s ministerstvem, které poskytne další odborné informace a také bude využito polostandardizovaného rozhovoru s aktéry zodpovědnými za realizaci regionální politiky v České republice.

Na závěr bude provedeno souhrnné vyhodnocení výsledků, které bude nastíněno i v grafické podobě.

3 Literární rešerše

3.1 Definice regionů

3.1.1 Pojem region

Termín region, popř. rajón je používán již dlouhou dobu. Ovšem již dlouhá léta se odborníci bezúspěšně snaží o všeobecně přijatelnou definici pojmu region a v různých regionálních pracích je tento termín používán v různém smyslu. Tento problém lze překonat tím, že region chápeme jako komplex vznikající regionální diferenciací krajinné sféry.¹

Stručný Oxfordský slovník definuje region jako: 1. oblast, pruh země, prostor, místo, které má více či méně jasně stanovené hranice nebo určité vlastnosti, 2. určitá část státu.

Obecně můžeme vymezit pojem region buď jako území subnárodní (část území jednoho státu – např. kraje) nebo nadnárodní (seskupení států, jako např. Střední Amerika) nebo transnárodní (část území dvou nebo více států přesahující státní hranice).²

3.1.2 Klasifikace regionů

Regiony neexistují samy o sobě. Jsou výsledkem procesu abstrakce, zobecnění anebo konstrukce, to znamená specifického postupu jejich vymezení, který nazýváme regionalizace.

Jednou z nejnovějších a nejvíce citovanou klasifikací je typologizace regionů, kterou zpracoval významný německý geograf H. H. Blotevogel, který rozlišuje následující typy regionů:

- Reálné regiony nebo také analytické regiony jsou vědeckými konstrukcemi, které slouží vědeckému uspořádání reality. Regiony je možné konstruovat na základě účelu, kterému by měly sloužit, anebo na základě teorie, z níž vycházejí. Rozlišujeme dva typy reálných regionů: jednoznačně lokalizovatelné regiony (např. různé přírodní jednotky, povodí řeky) a funkční regiony (např. krajina, oblast trhu práce, hospodářský prostor, městský region).

¹ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 63

² SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 11

- Regiony vymezené lidskými aktivitami a činnostmi. Tento typ regionů vzniká každodenním jednáním individuálních nebo kolektivních aktérů (různých skupin, firem, sdružení, obcí a měst). Jako příklad můžeme uvést akční prostor obyvatel (jednotlivců nebo skupin), oblastí územní působnosti regionálních médií, územně plánovací regiony anebo území dobrovolných svazků obcí a měst.
- Regiony, které jsou jako regiony vnímány anebo s nimiž se aktéři identifikují (identifikační regiony). Takové regiony vznikají prostřednictvím společenské komunikace (face to face kontakty, média, politika). Jako příklad můžeme uvést regiony osobní nebo společenské identity (pocit sounáležitosti) anebo regiony jako oblast působnosti politického jednání.³

3.1.3 Územní celky NUTS v Evropské unii

Evropský statistický úřad Eurostat zavedl v roce 1998 klasifikaci územních jednotek NUTS (Nomenclature of Territorial Unit for Statistics). Tato klasifikace je určena pro:

- sběr, přípravu a harmonizaci regionálních statistik členských států EU;
- sociálně-ekonomickou analýzu regionů a určování dopadů regionální politiky v rámci EU;
- směřování zásahů regionální politiky Evropských společenství podle jednotlivých cílů strukturální politiky při poskytování pomoci ze strukturálních fondů.⁴

Základní kameny systému územních statistických jednotek NUTS tvoří jednotky NUTS 1 – NUTS 3. Tyto tři základní jednotky jsou doplněny o jednu vyšší jednotku NUTS 0 pro ty státy, které výrazně velikostně překračují vymezení NUTS 1 a o dvě jednotky menší, tzv. LAU 1 a LAU 2 (Local Administration Unit), jejichž vymezení je v jednotlivých státech dobrovolné.⁵

Při vymezení NUTS je nutno vedle existence územně správních úrovní vycházet z jejich komplementarity (tzn. řádově vyšší jednotky jsou tvořeny určitým počtem celých jednotek nižších) a sledovat i velikost jednotek ve vztahu k praxi EU.

³ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 85-86

⁴SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 13

⁵HUDEČKOVÁ,H.,LOŠTÁK,M.,ŠEVČÍKOVÁ,A. Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova, s. 32-33

V příslušném nařízení o jednotkách NUTS je stanovena minimální a maximální hodnota (počet obyvatel) pro tři základní úrovně NUTS regionů:⁶

Tabulka č. 1: Územní statistické jednotky NUTS v EU

Úroveň	Minimální počet	Maximální počet
NUTS I	3 miliony	7 milionů
NUTS II	800 000	3 miliony
NUTS III	150 000	800 000

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>

3.1.4 Regiony NUTS v České republice

Česká republika byla historicky tradičně dělena na kraje odpovídající úrovni NUTS III, avšak kvůli vstupu do Evropské unie musela zavést mezi stát a kraje ještě jeden stupeň členění odpovídající úrovni NUTS II: regiony soudržnosti. Právě na úroveň NUTS II je totiž směřována většina podpory z fondů Evropské unie.

Pro účely efektivního získávání prostředků z evropských fondů byly na území České republiky zřízeny regiony soudržnosti, které se skládají z jednoho či více krajů. Evropská kohezní politika je směřována především do územních celků s počtem obyvatel pohybujícím se mezi 800 tisíc a třemi miliony. Protože české kraje těchto počtů obyvatelstva většinou nedosahují, vznikly regiony soudržnosti Severozápad, Severovýchod, Jihovýchod, Jihozápad, Střední Čechy, Střední Morava a Moravskoslezsko vedené regionálními radami, do kterých směřuje podpora.⁷

Jednotky na území České republiky byly po dohodě s Eurostatem stanoveny Usnesením vlády České Republiky č. 707 ze dne 26. 10. 1998.⁸

⁶ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 78

⁷ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>

⁸ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 80

Tabulka č. 2: Administrativní členění území České republiky

Úroveň	Název	Jednotek
NUTS I	Stát	1
NUTS II	Regiony soudržnosti	8
NUTS III	Kraje	14
LAU I	Okresy	76 + 15 pražských obvodů
LAU II	Obce	6249

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Regiony-regionalni-politiky-EU>

3.2 Regionální rozvoj

Definice regionálního rozvoje není zcela dána, přesto lze říci, že regionální rozvoj lze chápat ve dvou základních přístupech – praktickém a akademickém.

Dle praktického chápání je regionálním rozvojem míněno vyšší využívání a zvyšování potenciálů daného systematicky vymezeného prostoru (území) vznikajícího v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Toto zvýšení a vyšší využití se projevuje v lepší konkurenceschopnosti soukromého sektoru, životní úrovni obyvatel a stavu životního prostředí apod. Toto praktické chápání regionálního rozvoje najdeme zejména v činnosti neakademických institucí, tj. zejména krajských, městských, obecních úřadů, soukromých společností.

Akademický přístup chápe regionální rozvoj jako aplikaci nauk, zejména ekonomie, geografie a sociologie, řešících jevy, procesy, vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou ovlivněny přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu. Primární je hledání příčinných zákonitostí, rozmístění ekonomických činností, nerovnoměrného osídlování území a navazující hledání nástrojů pro ovlivnění těchto procesů, ovlivnitelných a neovlivnitelných faktorů rozvoje apod. Toto chápání regionálního rozvoje se často nazývá regionalistikou a je typické pro akademickou sféru.

Z těchto dvou definic regionálního rozvoje je zřejmý charakter rozdílu dvojího pojetí regionálního rozvoje. Akademické pojetí regionálního rozvoje vytváří pro regionální politiku poznatky, které jsou následně využity pro praktické pojetí regionálního rozvoje (ovlivnění vyššího využití a zvýšení potenciálu regionu). Jedná se zejména o charakteristiku regionů, jejich rozvojových potenciálů, nedostatků v rozvoji a následné hledání nástrojů regionální politiky, které vedou k lepšímu regionálnímu rozložení socioekonomických aktivit za účelem podpory reálného regionálního rozvoje, tj. za účelem vyššího využití a zvýšení potenciálu regionů.⁹

3.2.1 Teorie regionálního rozvoje

Teorií regionálního rozvoje byl vytvořen poměrně značný počet, přičemž soubor těchto teorií je koncepčně hybridní, takže jejich samotné výchozí principy jsou často protikladné. Teorie regionálního rozvoje lze klasifikovat mnoha způsoby v závislosti na přijetí různých kritérií, tradičně však bývají děleny do dvou velkých skupin.¹⁰

První skupinou jsou konvergenční teorie (teorie regionální rovnováhy), které předpokládají, že přirozenou základní tendencí regionálního rozvoje je tendence ke snižování rozdílů mezi regiony. Druhou základní skupinou jsou pak divergenční teorie (teorie regionální nerovnováhy), které naopak za základní tendenci regionálního rozvoje považují zvyšování regionálních rozdílů. Klíčovým rozdílem mezi oběma skupinami teorií je rozdílná váha, kterou kladou na diferenciací (např. brain drain výzkumných pracovníků do nejatraktivnějších institucí v nejvyspělejších zemích) a nivelizační mechanismy (stabilizační role fiskální politiky, kdy se např. vybere větší objem daňových výnosů ve vyspělých regionech daného státu, zatímco sociální dávky směřují v nadprůměrném rozsahu do méně vyspělých regionů). Existují také epizodické teorie regionálního rozvoje, které předpokládají více či méně pravidelné střídání prosperity a úpadku jednotlivých regionů.¹¹

3.2.2 Udržitelný rozvoj

Udržitelný rozvoj znamená, že je třeba uspokojit potřeby současné generace, aniž by byla ohrožena schopnost budoucích generací uspokojovat potřeby svoje. Je to zastřešující

⁹ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 11-12

¹⁰ BLAŽEK,J.,UHLÍŘ,D., Teorie regionálního rozvoje, s. 13

¹¹ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 221

cíl Evropské unie stanovený ve Smlouvě, kterým se řídí všechny politiky a činnosti Unie. Spočívá v zajištění schopnosti Země udržovat život v celé jeho rozmanitosti a je založen na zásadách demokracie, rovnosti žen a mužů, solidarity, právního státu a dodržování základních práv, včetně svobody a rovných příležitostí pro všechny. Má za cíl neustále zlepšovat kvalitu života a podporuje dynamickou ekonomiku s maximální zaměstnaností a vysokou úrovní vzdělání, ochranu zdraví, sociální a územní soudržnost a ochranu životního prostředí ve světě míru a bezpečnosti, a to při respektování kulturní rozmanitosti.

Udržitelný rozvoj je horizontální prioritou pro projekty podporované z fondů EU a dalších zdrojů a jeho dosažení je jedním z účelů projektů.¹²

3.3 Regionální politika

Počátky ucelené regionální politiky jako části státní hospodářské politiky můžeme datovat do 30. let 20. století ve Velké Británii. Po druhé světové válce začaly věnovat pozornost regionální politice i další státy. Cíle této politiky se v jednotlivých zemích liší, nicméně společným rysem je pomoci ekonomicky chudým a problémovým regionům (např. nalézajícím se v obtížných přírodních podmínkách, jejichž důsledkem je i malá hustota zalidnění – např. severní části skandinávských zemí, apod.).¹³

Přestože vznik regionální politiky se datuje do 30. let 20. století, do současnosti nedošlo v teorii ani v praxi alespoň k rámcovému sjednocení názorů na obsahové vymezení tohoto pojmu, které by mělo relativně universální platnost.

Jedna ze základních definic je uvedena v knize *Regional Policy: A European Approach*. „Regionální politika představuje všechny veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností, respektive se pokouší napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení ekonomických efektů.“¹⁴

3.3.1 Příčiny vzniku regionální politiky

Regionální politika státu představuje reakci na existující meziregionální rozdíly, tj. regionální disparity, které byly vytvořeny v důsledku historického vývoje. Důsledkem

¹² KOL. AUT., Řízení obcí I, s. 45

¹³ PEKOVÁ, J., PILNÝ, J., JETMAR, M., Veřejná správa a finance veřejného sektoru, s. 152

¹⁴ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 99-100

těchto disparit je existence tzv. problémových regionů. Problémové regiony lze klasifikovat různým způsobem. V odborné literatuře se obecně rozlišují tři hlavní typy problémových regionů:

- regiony nedostatečně vybavené přírodními zdroji, zejména regiony odlehlé, venkovské;
- regiony s nedostatečným využitím vlastních zdrojů, obvykle z důvodu nedostatku kapitálu;
- regiony se stagnujícími resp. upadajícími základními odvětvími, které v minulosti patřily v tzv. tradičních odvětvích mezi vyspělé regiony.

Prvořadým cílem regionální politiky je vytvořit podmínky pro postupné snížení nebo alespoň ke zmírnění nadměrných rozdílů ve vývoji jednotlivých regionů a dosažením vyvážené regionální struktury přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti regionální a národní ekonomiky v mezinárodním měřítku.¹⁵

3.3.2 Typy regionální politiky

Základním předpokladem pro existenci regionální politiky je kromě stanovení cílů i vymezení regionů, vůči kterým bude regionální politika uplatňována. Klíčovým prvkem regionální politiky je právě regionální selektivnost, tedy zaměření podpory jen na vybrané regiony.

Existují přitom dva základní typy regionální politiky. Prvním je „strategická“ regionální politika, která je zaměřena na dosažení vnější konkurenceschopnosti státu jako celku tím, že bude posílena konkurenceschopnost a atraktivita jádrových aglomerací daného státu (tuto politiku provádělo například Nizozemsko s cílem podpořit aglomeraci Randstad v konkurenci s Londýnem, Paříží, Bruslem a Frankfurtem). Druhým základním typem regionální politiky je politika „pojišťovací“, tj. regionální politika orientovaná na zmírnění ekonomických a sociálních problémů v zaostávajících či strukturálně postižených regionech a na posílení vnitřní soudržnosti státu. Podstatně častější je pojetí regionální

¹⁵ SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 21-22

politiky jakožto politiky „pojišťovací“, zatímco strategické zaměření regionální politiky je v současnosti spíše výjimečné.¹⁶

3.4 Politika hospodářské a sociální soudržnosti EU

Cílem politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie (regionální politiky) je podpora rozvoje zaostávajících a znevýhodněných regionů Evropské unie. Jedná se o regiony, jejichž úroveň nedosahuje podle dohodnutých kritérií stanovený standard. Politika je zaměřena na restrukturalizaci průmyslu, zlepšení infrastruktury, rozvoj malého a středního podnikání, snížení nezaměstnanosti, rozvoj lidských zdrojů, podporu zemědělství a venkova, rybolovu a přímořských oblastí apod.¹⁷

3.4.1 Vývoj regionální politiky v EU

Již při vzniku EHS se vycházelo z řady předpokladů, např., že hospodářským růstem se vyřeší regionální problémy, přičemž se současně díky integraci trhu zostří konkurence, jež pak způsobí problémy zvláště v regionech s významnou koncentrací starých průmyslových odvětví, a proto jim bude třeba poskytnout zvláštní pomoc. Podstatou první koncepce regionální politiky EHS byla tedy více méně kompenzace některých negativních dopadů způsobených vytvořením Společenství.¹⁸

Ve vývoji regionální a strukturální politiky lze vysledovat 5 základních etap. Etapy jsou odvozeny od hlavních událostí vývoje Evropských společenství (Evropské unie) a evropské integrace, které ovlivnily postavení a rozvoj regionální politiky.¹⁹

1. období (1958-1973)

Vycházelo se z představy, že zavedení společného trhu vyrovná regionální rozdíly uvnitř EHS. Pozornost se soustřeďovala na makroekonomické problémy. Mezi původními šesti zakládajícími zeměmi nebyly tak výrazné diference, spíše šlo o vnitřní regionální disparity (zejména Francie a Itálie), kde se však regionální politika uplatňovala

¹⁶ BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D., Teorie regionálního rozvoje, s. 18

¹⁷ KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 50

¹⁸ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 116

¹⁹ SKOKAN, S., Evropská regionální politika, s. 30

dlouhodobě. Značná homogenost v hospodářském prostoru EHS (kromě jihu Itálie) tedy nevyžadovala společnou regionální politiku.²⁰

Neexistovaly společné instituce a orgány pro regionální politiku (Regionální generální ředitelství Evropské komise DG XVI vzniklo až v roce 1968). Po rozšíření ES o Dánsko, Irsko a Velkou Británii v roce 1973 se zvýšily diference nejen mezi členskými státy, ale zejména mezi jednotlivými regiony a zesílilo volání po konkrétní regionální politice.²¹

2. období (1974-1985)

V 70. letech se začaly objevovat celosvětově významné ekonomické problémy, došlo k významným strukturálním krizím, zvolnila i celková hospodářská dynamika jednotlivých členských zemí Evropských společenství. Nastalo výrazné posílení regionální dimenze kompletního spektra politik realizovaných v rámci integračního procesu, a to zejména tlakem ze strany Velké Británie.²²

K nastartování skutečné regionální politiky došlo zejména ustanovením tzv. Evropského fondu regionálního rozvoje (ERDF) v roce 1975. Ten se stal základní vnitřní institucí ES pro správu regionální politiky a nástrojem pro snižování výrazných regionálních diferencí v ES. Šlo zejména o regiony s převahou zemědělství a strukturálními změnami v průmyslu v nejvíce postižených regionech. Většina prostředků byla uvolňována na národní projekty regionální politiky, které však z hlediska integrace byly významné pro snižování regionálních rozdílů v rámci celého ES. V roce 1986 byly přijaty první dva společné programy regionální politiky, STAR pro rozvoj moderních telekomunikací a VALOREN pro zhodnocení vnitřního energetického potenciálu.²³

3. období (1986-1993)

Bylo relativně velkorysejší pro regionální a strukturální politiku, v důsledku zahájení projektu jednotného vnitřního trhu a schválení Aktu o jednotné Evropě. Po vstupu Španělska a Portugalska do ES v roce 1986 připadlo zvláštní místo tzv. Integrovaným středomořským programům, jakožto specifickému nástroji regionální politiky. Zároveň směřovaly určité finanční prostředky kromě Španělska a Portugalska ještě do některých regionů Itálie, celého Řecka a na jih Francie. V této době se objevil nový prvek, později

²⁰ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 116

²¹ SKOKAN, S., Evropská regionální politika, s. 30

využitý při reformě regionální a strukturální politiky, a to střednědobé plánování regionálních programů.²⁴

V druhé polovině osmdesátých let (1988) byla provedena reforma regionální politiky a nejvyššími orgány ES bylo přijato rozhodnutí o integraci regionální politiky s částí sociální a agrární politiky do tzv. strukturální politiky. Bylo stanoveno pět základních cílů pro období 1989 – 1993.²⁵

4. období (1994-1999)

Pět základních cílů strukturální politiky se v předchozím období osvědčilo, a proto zůstaly v platnosti i pro období 1994 až 1999 s tím, že v roce 1995 byl po přijetí Finska a Švédska zformulován nový, v pořadí šestý cíl strukturální politiky s názvem Rozvoj a strukturální změny regionů s extrémně nízkým zalidněním.²⁶

V roce 1994 byl schválen dokument Evropa 2000+, pojednávající o rozvoji evropského prostoru ve vazbě na perspektivní rozšíření Evropské unie po roce 2000. Stal se základním koncepčním dokumentem pro tvorbu regionálních strategií a koncepcí na národních úrovních. Dále byly přijaty principy rozvojové politiky evropského prostoru. Dokumenty se staly základem nového pojetí regionální politiky.

Regionální politika, a s ní celá regionální problematika začíná sehrávat stále významnější úlohu v integračním procesu. V letech 1994 - 1999 bylo prostřednictvím strukturálních fondů rozděleno více než 150 mld. ECU.²⁷

5. období (2000-2006)

V programovacím období 2000 - 2006 byly Evropskou komisí vytyčeny tři základní cíle:

1) podpora rozvoje zaostávajících regionů – jedná se o regiony s HDP pod hranicí 75 % průměru EU, které se mohly těšit podpoře udržitelného rozvoje zejména prostřednictvím investic do výroby;

²² SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 31

²³ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 117

²⁴ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 117-118

²⁵ SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 31-32

²⁶ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 119

²⁷ SKOKAN,S., Evropská regionální politika, s. 32

2) podpora oblastí potýkajících se s restrukturalizací, kam byly zahrnuty všechny oblasti, které nespadaly pod cíl 1, a které dlouhodobě vykazují vysokou míru nezaměstnanosti, kriminality, špatnou úroveň školství nebo životního prostředí;

3) podpora politiky zaměstnanosti a vzdělání, která měla za cíl snížení nezaměstnanosti prostřednictvím rekvalifikace, vzdělávání a školení.

Kromě 3 cílů existují též „iniciativy Společenství“, jejichž počet byl od roku 2000 snížen ze 13 na 4. Zaměřují se na řešení problémů, týkajících se většiny nebo dokonce všech členských států a evropských regionů.

- INTERREG – nadnárodní, přeshraniční a meziregionální spolupráce zaměřená na podporu harmonického vývoje a na podporu prostorového plánování v Evropě,
- EQUAL – mezinárodní spolupráce na podporu boje se všemi formami diskriminace a nerovností na trhu práce,
- URBAN – ekonomická a sociální konverze měst a městských oblastí postižených krizí s cílem podpořit trvale udržitelný rozvoj měst,
- LEADER+ - podpora místních iniciativ, zaměřených na rozvoj venkova.

V tomto období existovaly čtyři strukturální fondy a každý z nich pokrýval specifickou tematickou oblast.²⁸

3.4.2 Principy regionální politiky Evropské unie

Regionální a strukturální politika Evropské unie a v podstatě i využívání strukturálních fondů vychází z několika základních (operačních) principů:

Princip koncentrace

Je to vlastně zásada koncentrace úsilí, která spočívá v tom, aby prostředky fondů byly využívány pouze k realizaci předem stanovených cílů, co nejúčelněji a nebyly rozměňovány na řadu drobných a méně významnějších akcí. Jde tedy o snahu věnovat

²⁸ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol., Finanční prostředky strukturálních fondů EU v programovacím období 2007-2013, s. 12

největší prostředky do regionů s největšími problémy, pokud možno na projekty přinášející maximální užitek.

Princip partnerství

Zahrnuje úzkou spolupráci mezi Komisí a odpovídajícími orgány na národní, regionální a místní úrovni určenou každým členským státem pro všechny etapy programů. Jde o to, aby se na konkrétním rozdělení podíleli samotní příjemci, tj. regiony, města, obce i soukromé subjekty, pro něž jsou prostředky určeny.

Princip programování

Programování je třetím hlavním operačním principem strukturálních fondů. Podává časový rozvrh pro alokaci pomoci. Konec programovacího období se shoduje s finančními perspektivami pro celkový rozpočet Evropské unie. Klade se důraz na komplexní přístup k řešení problémových regionů. Prostředky fondů jsou alokovány na základě víceletých a víceoborových programů, nikoliv na základě jednotlivých projektů. Prostředky ze strukturálních fondů jsou alokovány na schválené programy, jež se následně realizují prostřednictvím konkrétních projektů.

Princip adicionality (doplňkovosti)

Stanovuje, že prostředky vynakládané ze společného rozpočtu EU mají pouze doplňovat ostatní veřejné výdaje, a nikoli nahrazovat. V podstatě jde o spolufinancování schválených projektů. Tento princip tedy určuje, že prostředky ze strukturálních fondů EU pouze doplňují výdaje členských států. Členské státy musí poskytnout finanční informace potřebné k ověření adicionality při vytváření plánů a pak pravidelně během poskytování pomoci. Členské státy nemohou v žádném případě využívat prostředky EU jako náhradu vlastních rozpočtových výdajů. V praxi to znamená, že prostředky ze zdrojů Evropské unie musí být doplněny určeným podílem zdrojů ze strany příjemce pomoci, ať již ze státního rozpočtu či rozpočtů regionálních a místních, z privátních zdrojů, eventuálně lze tyto prostředky doplnit i úvěrem.

Princip monitorování a vyhodnocování

Jde o průběžné sledování a vyhodnocování prováděných opatření a celkové efektivnosti vynakládaných prostředků. Nutno připomenout, že jde o velmi důslednou kontrolu nejen

věcného, ale i finančního plnění projektu. Před schválením projektu je vyžadováno podrobné hodnocení jeho dopadů, pak následuje průběžné monitorování realizace projektu a nakonec zhodnocení skutečných přínosů projektu. Význam tohoto principu se neustále zvyšuje.

Princip solidarity

Tento princip vychází ze základní filozofie celého integračního procesu. Hospodářsky vyspělejší státy svými příspěvky do společného rozpočtu financují rozvoj států ekonomicky méně rozvinutých.

Princip subsidiarity

V podstatě jde o to, aby byly jednotlivé cíle plněny na co nejnižší možné úrovni rozhodování, pokud je možno toto plnění na dané úrovni uspokojivě zajistit. Tento princip je zakotven v Maastrichtské smlouvě.²⁹

3.4.3 Fondy Evropské unie

Politika hospodářské a sociální soudržnosti je naplňována prostřednictvím strukturálních fondů a Fondu soudržnosti.

Strukturální fondy jsou určeny pro chudší anebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti, oblasti s geografickým nebo přírodním znevýhodněním, jako například ostrovy, hornaté oblasti, řídké osídlené oblasti a pohraniční regiony). Peníze ze strukturálních fondů jsou čerpány v rámci několikaletých cyklů, tzv. programových období a na základě jasných cílů a priorit.³⁰

Pro období 2007 – 2013 existují dva strukturální fondy:

Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF – European Regional Development Fund)

Nařízení o Evropském fondu regionálního rozvoje určuje jeho úlohu a oblast působnosti, do níž patří podpora veřejných a soukromých investic na pomoc odstranění rozdílů mezi regiony v celé Unii. Byl založen v roce 1972, fungovat začal od roku 1975 a

²⁹ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 331-333

³⁰ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU>

od roku 1988 je integrován do regionální politiky EU. Jeho význam se neustále zvyšuje. Úkoly ERDF vyplývají jednak přímo ze základních smluv v jejich jednotlivých úpravách (speciální ustanovení o ERDF), jednak z úkolů strukturálních fondů.³¹

Z fondu lze čerpat finanční prostředky na výstavbu a obnovu infrastruktury, podporu malých a středních podniků prostřednictvím přímých investic nebo poradenských služeb, výrobu spojenou s vytvářením nových nebo stávajících pracovních míst, životního prostředí apod.³²

Evropský sociální fond (ESF – European Social Fund)

Evropský sociální fond je nejstarším ze všech strukturálních fondů, byl založen v roce 1960, díky Římské smlouvě a v současné době je hlavním nástrojem sociální politiky a politiky zaměstnanosti EU. Evropský sociální fond by měl podporovat politiky členských států, které jsou v úzkém souladu s hlavními směry a doporučeními Evropské strategie zaměstnanosti a souvisejícími cíli Společenství v oblasti sociálního začlenění, boje proti diskriminaci, podpory rovnosti, vzdělávání a odborné přípravy, aby lépe přispěl k provádění cílů dohodnutých na zasedáních Evropské Rady v Lisabonu ve dnech 23. a 24. března 2000 a v Goteborgu ve dnech 15. a 16. června 2001.

V období let 2007 – 2013 se zaměřuje na čtyři klíčové oblasti:

- zvýšení přizpůsobivosti pracovníků a podniků;
- lepší přístup k zaměstnání a účast na trhu práce;
- posílení sociálního začlenění potlačování diskriminace a usnadněním přístupu znevýhodněných osob na trh práce;
- podporu partnerství pro reformy v oblastech zaměstnanosti a začlenění.³³

Fond soudržnosti (Cohesion Fund)

Kromě strukturálních fondů zajišťuje hospodářskou a strukturální politiku Evropské unie také tzv. Fond soudržnosti, který byl založen v roce 1993 s cílem pomáhat nejméně

³¹ MAREK, D., KANTOR, T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 30-31

³² KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 51

³³ MAREK, D., KANTOR, T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 31

rozvinutým zemím Evropské unie, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90 % průměru Evropské unie.³⁴

Z fondu soudržnosti jsou financovány dva druhy projektů:

- projekty zaměřené na problematiku životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje, tzn. projekty životního prostředí přispívající k dosažení cílů stanovených společnou politikou Unie v této oblasti;
- projekty společného zájmu ve sféře dopravní infrastruktury, které směřují k plnění priorit stanovených Rozhodnutím Evropského parlamentu a Rady č. 1692/96/EC z 23. července 1996 o rozvoji transevropských dopravních sítí.³⁵

3.4.4 Cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro období 2007 – 2013

Východní rozšíření EU zvýšilo regionální disparity v rámci EU. Rozšířením EU na 25 členů vzrostl počet jejich obyvatel o 20 %, zatímco celkový HDP jen o 4-5 %. Tím se průměrný příjem na osobu v EU snížil o 10 %. Pokud by regionální politika zůstala nereformovaná, musela by se nevyhnutelně zhroutit. Dne 18. února 2004 teda Evropská komise představila návrh na reformu politiky soudržnosti na období 2007 – 2013 s názvem *Nové partnerství pro soudržnost: konvergence, konkurenceschopnost a kooperace*. V únoru 2004 schválila Evropská komise návrh rozpočtu rozšířené EU s 27 členskými státy na léta 2007 – 2013. Jeho základní prvek tvoří velmi ambiciózně pojatá politika soudržnosti, která posiluje roli tzv. intervencemi dosažené rovnosti. Brzy poté byla vydána tzv. *Třetí zpráva o ekonomické a sociální soudržnosti*, která zahrnovala reformu politiky soudržnosti. Na jejím základě předložila Evropská komise Radě v únoru 2005 návrh tzv. *Nového partnerství pro růst a zaměstnanost*, který rada schválila. V červenci 2005 tak mohla Evropská komise zveřejnit Sdělení obsahující obecné zásady politiky soudržnosti 2007 – 2013.³⁶

Pro období 2007 – 2013 byly stanoveny následující cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie:

³⁴ KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 52

³⁵ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 350

³⁶ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 23-24

Konvergence

Zajišťuje pomoc zaostávajícím regionům s HDP na obyvatele nižším než 75 % průměru Evropské unie, a to v oblasti modernizace a diverzifikace ekonomické struktury, rozšíření a zlepšení základní infrastruktury, ochrany životního prostředí, zlepšení kvality institucí trhu práce, vzdělávacích systémů a sociálních služeb, zvýšení investic do lidského kapitálu, adaptace veřejné správy, posílení administrativní kapacity národních a regionálních správ.³⁷

Na tento cíl je průměrně alokováno asi 82 % všech prostředků unijní regionální politiky. V případě nových členských zemí je však tento podíl mnohem vyšší, kdy v ČR činí 97,1 %. Tento cíl pokrývá celé území ČR s výjimkou hlavního města Prahy, která má HDP vyšší než 75 % průměru EU. Pod cíl konvergence tak spadá naprostá většina regionů všech nových členských států.³⁸

Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost

Druhým cílem politiky soudržnosti je Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost. Jedná se o podporu oblastí, které nespádají pod cíl Konvergence, tedy těch, jejichž HDP na osobu je vyšší než 75 % průměru EU. V případě těchto oblastí není potřeba pomoci tak naléhavá jako v případě cíle Konvergence, a proto je i přidělená výše prostředků (alokace) podstatně nižší. V případě České republiky se tento cíl týká pouze hlavního města Prahy a je na něj vyčleněno 1,6 % prostředků regionální politiky.³⁹

Podpora je zaměřena na přípravu a realizaci adekvátních ekonomických změn, zvýšení zaměstnanosti, na podporu rovných příležitostí, rozvoj měst i venkova malého a středního podnikání. Na splnění tohoto cíle by měly být směřovány především prostředky Evropského sociálního fondu. Prostředky ESF se mají využívat na podporu národních programů zaměstnanosti, investic do lidského kapitálu, umožňující zvýšení produktivity práce, podporu programů na adaptaci pracovní síly na trhu práce a dosažení plné zaměstnanosti (neznamená 100% zaměstnanost) v souladu s prioritami Evropské strategie zaměstnanosti, podpora nediskriminace na trhu práce, rovných příležitostí.⁴⁰

³⁷ KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 50

³⁸ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 24

³⁹ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 25

⁴⁰ PEKOVÁ,J.,PILNÝ,J.,JETMAR,M., Veřejná správa a finance veřejného sektoru, s. 159

Evropská územní spolupráce

Na základě zkušeností z iniciativy Společenství INTERREG byl vytvořen cíl pro harmonickou a vyváženou integraci území Evropské unie. V rámci tohoto cíle je podporována spolupráce mezi různými částmi EU při řešení problémů významných na úrovni Společenství, a to na třech úrovních: přeshraniční, nadnárodní a meziregionální. Intervence jsou financovány prostřednictvím Evropského fondu regionálního rozvoje a zaměřeny na integrované programy, které jsou řízeny samostatným orgánem a podporují klíčové priority Unie vyplývající z Lisabonské a Göteborgské agendy. V zásadě jsou do přeshraniční spolupráce zahrnuty všechny regiony (na úrovni NUTS 3) podél vnějších i vnitřních hranic, kontinentálních i námořních. Cílem je podpořit řešení problémů mezi sousedními regiony, jako je rozvoj měst, venkova a pobřeží a rozvoj ekonomických vztahů a sítí malého a středního podnikání.⁴¹

3.4.5 Výhled politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU pro období 2014 – 2020

Další sedmileté programové období začalo v lednu 2014. Jeho přípravy ale na evropské i národní úrovni odstartovaly mnohem dříve. V říjnu 2011 Evropská komise zveřejnila balíček šesti nových nařízení ke kohezní politice po roce 2014 a instituce EU jej po projednání schválily v listopadu 2013.⁴²

Reformovaná politika soudržnosti umožní investovat celkem až 351,8 miliardy EUR do evropských regionů, měst a reálné ekonomiky. Bude představovat hlavní investiční nástroj EU k dosažení cílů strategie Evropa 2020, mezi něž patří nastartování růstu, tvorba pracovních míst, boj proti změně klimatu, řešení energetické závislosti, omezení chudoby a sociálního vyloučení.⁴³

Jedněmi z nejvýznamnějších kapitol evropského rozpočtu v nadcházejícím období budou i ty, jež obsahují fondy zaměřené na podporu politiky soudržnosti, politiky rozvoje venkova a Společné námořní a rybářské politiky. Souhrnně se tyto fondy budou nazývat „Evropské strukturální a investiční fondy“, ve zkratce ESIF. Jedná se o dva strukturální fondy: Evropský fond pro regionální rozvoj, Evropský sociální fond, dále o Fond

⁴¹ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 142

⁴² <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/link-dossier/kohezni-politika-2014-2020-v-cr-000100>

⁴³ http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/index_cs.cfm

soudržnosti, Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova a Evropský námořní a rybářský fond. Náplň těchto fondů se oproti jejich předchozímu zaměření příliš nemění:

- *Evropský fond pro regionální rozvoj* bude soustředěn zejména na podporu produktivních investic převážně pro malé a střední podniky, budování infrastruktur pro základní služby občanům a podnikatelům, investice do výzkumu a vývoje, do zajištění vnitřního potenciálu regionů a pro vytváření sítí, spolupráce a výměnu zkušeností;

- cílem *Evropského sociálního fondu* je podpořit vysokou úroveň zaměstnanosti a kvalitních zaměstnání, mobilitu pracovních sil, povzbudit k vyšší úrovni vzdělávání a výcviku, podporovat rovnost pohlaví, rovné příležitosti a nediskriminaci a podpořit sociální začleňování a boj s chudobou;

- *Fond soudržnosti* bude zacílen na investice do infrastruktury v oblastech životního prostředí, dopravní infrastruktury evropského významu a efektivního využívání energie;

- cílem *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova* je podpora konkurenceschopnosti zemědělství, udržitelné nakládání s přírodními zdroji a vyvážený rozvoj venkovských území;

- podpora Evropského námořního a rybářského fondu bude v ČR zaměřena na podporu akvakultury, která bude konkurenceschopná, životaschopná a sociálně i environmentálně udržitelná, a podpoří rozvoj území.⁴⁴

3.4.6 Implementace politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU v ČR pro období 2014 – 2020

Přípravy programovacího období 2014 – 2020 začaly v České republice již v roce 2010. Jejich koordinací bylo pověřeno Ministerstvo pro místní rozvoj. Koncem léta roku 2011 vláda schválila tzv. národní priority, na něž by se měla Česká republika v příštích sedmi letech pomoci fondů EU zaměřit (dokument Souhrnný návrh zaměření budoucí kohezní politiky EU po roce 2013 v podmínkách České republiky). Priority vznikaly v rámci diskuse, kterou ministerstvo vedlo se zástupci dalších rezortů, krajů, měst a obcí, s hospodářskými a sociálními partnery a s celou řadou odborníků. Později byly národní priority rozpracovány do tematických okruhů, které se staly podkladem pro vznik Dohody

⁴⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Kohezni-politika-EU>

o partnerství. Ta obsahuje i seznam operačních programů, jejichž prostřednictvím budou podporovány jednotlivé projekty. Alokovaná částka, kterou bude mít Česká republika k dispozici, se bude pohybovat okolo 21,6 miliard EUR.⁴⁵

Dohoda o partnerství

První návrh Dohody o partnerství, strategického dokumentu, který bude v příštích sedmi letech určovat základní rámec pro čerpání finančních prostředků z evropských fondů, vláda projednala v červnu roku 2013. Příprava všech podkladových materiálů a samotné Dohody se řídila následujícími principy:

- *Principem strategického zaměření a propojování s plněním strategie Evropa 2020, Národního programu reforem a Strategie mezinárodní konkurenceschopnosti.*
- *Principem fungujícího trhu.*
- *Principem podpory kvalitních projektů.*
- *Principem snadnější přípravy a realizace projektů.*

Operační programy – implementační struktura

Dohoda obsahuje i návrh implementační struktury pro období 2014 – 2020. Programy byly vymezeny v listopadu 2012. Ve srovnání s předchozím obdobím (2007 – 2013), ve kterém měla Česká republika celkem 26 operačních programů, došlo k jejich omezení. Nejviditelnější novinkou je sloučení Regionálních operačních programů do jednoho Integrovaného regionálního operačního programu. Další operační programy jsou: OP Podnikání a inovace pro konkurenceschopnost, OP Výzkum, vývoj a vzdělání, OP Zaměstnanost, OP Doprava, OP Životní prostředí, OP Praha-pól růstu ČR, OP Technická pomoc, OP Rybářství 2014 – 2020, Program rozvoje venkova, OP Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Polskou republikou, OP Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Slovenskou republikou, OP Přeshraniční spolupráce mezi ČR a Rakouskou republikou, OP Přeshraniční spolupráce mezi Svobodným státem Bavorsko a ČR, OP Přeshraniční

⁴⁵ <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/link-dossier/kohezni-politika-2014-2020-v-cr-000100>

spolupráce mezi Svobodným státem Sasko a ČR, OP Nadnárodní spolupráce Central Europe, OP Mezuregionální spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce Danube.⁴⁶

3.5 Čerpání finančních prostředků České republiky z fondů Evropské unie

Základní systémový, legislativní a institucionální rámec regionální politiky v ČR byl vytvořen v roce 2000 souborem zákonů přijatým v souvislosti se zavedením krajského zřízení v ČR. Pro regionální politiku jsou v tomto smyslu klíčové: zákon č. 129/2000 Sb., o krajích, zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích, zákonem o hlavním městě Praze a zejména pak zákon č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, v platném znění.⁴⁷

Finanční prostředky ze strukturálních fondů a Fondu soudržnosti Evropské unie jsou čerpány na základě specifických programových dokumentů. Jedná se o:

3.5.1 Strategické obecné zásady Společenství

Rámcový strategický dokument pro politiku hospodářské a sociální soudržnosti Evropské unie, který navrhuje Evropská komise, přijímá Rada Evropské unie a schvaluje Evropský parlament. Snaží se vymezit oblasti, v nichž politika hospodářské a sociální soudržnosti povede k účelné a účinné realizaci cílů Společenství, resp. cílů Lisabonské strategie.

Mezi strategické obecné zásady Společenství 2007 – 2013 patří:

- Přitažlivější Evropa a regiony Evropy pro investory a pracující
- Zlepšení znalostí a inovace (cesta k růstu)
- Vytváření více a lepších pracovních míst⁴⁸

⁴⁶ <http://www.euractiv.cz/regionalni-rozvoj/link-dossier/kohezni-politika-2014-2020-v-cr-000100>,
<http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Kohezni-politika-EU/Operacni-programy>

⁴⁷ KOL. AUT., Úvod do regionálních věd a veřejné správy, s. 149

⁴⁸ KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 53-54

3.5.2 Strategie regionálního rozvoje České republiky

2007 – 2013

Základním dokumentem regionální politiky České republiky na úrovni státu je Strategie regionálního rozvoje v gesci Ministerstva pro místní rozvoj, která obsahuje zejména:

- analýzu stavu regionálního rozvoje;
- charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů;
- strategické cíle regionálního rozvoje v ČR;
- vymezení státem podporovaných regionů;
- doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti.

Cílem strategie není nahrazování nebo úprava jednotlivých odvětvových politik, ale formulování témat a aspektů významných pro podporu regionálního rozvoje a zahrnutí regionální dimenze do těchto politik tam, kde je to účelné a potřebné. Strategie regionálního rozvoje tak představuje strategickou orientaci pro budoucí programy regionálního rozvoje, ať už budou realizovány na národní či regionální úrovni nebo s finanční podporou Evropské unie či bez ní.⁴⁹

3.5.3 Národní rozvojový plán

Národní rozvojový plán (NRP) má mezi programovými dokumenty velmi důležité postavení. Aby mohl členský stát získat prostředky regionální pomoci, musí jasně definovat konkrétní pravidla a strategie čerpání finančních prostředků. Tento dokument vytyčuje cíle, které mají být splněny, obsahuje rozpracování priorit do dílčích cílů a popisuje postupy jejich realizace. Dále charakterizuje systém koordinace politiky hospodářské a sociální soudržnosti a klíčové body tohoto systému jsou poté promítnuty do dalšího dokumentu – Národního strategického referenčního rámce. NRP tak tedy slouží

⁴⁹ WOKOUN,R.,MALINOVSKÝ,J.,DAMBORSKÝ,M.,BLAŽEK,J. a kol., Regionální rozvoj, s. 415-416

coby podkladový materiál pro vyjednávání Národního strategického referenčního rámce s Evropskou komisí.⁵⁰

Národní rozvojový plán byl zpracován širokým expertním týmem pod vedením Řídícího a koordinačního výboru, jenž byl v gesci Ministerstva pro místní rozvoj ČR zřízen coby nejvyšší orgán pro přípravu naší země na čerpání unijních zdrojů v letech 2007 – 2013. Práce na NRP byly zahájeny v polovině roku 2005 a do jeho zpracování byly v rámci několika pracovních skupin zapojeni zástupci orgánů státní správy, regionů soudržnosti NUTS II, Českého statistického úřadu, Hospodářské komory a dalších subjektů reprezentujících akademický sektor, podnikatele, odbory i neziskovou sféru. NRP tedy vznikl na základě principu partnerství a aktéři měli možnost ho svými připomínkami významně ovlivnit. Dne 16. února 2006 NRP projednala Rada hospodářské a sociální dohody, následně byl dokument předložen vládě ČR, ta jej projednala dne 22. února 2006.⁵¹

3.5.4 Národní strategický referenční rámec

Národní strategický referenční rámec České republiky 2007 – 2013 představuje základní programový dokument České republiky pro využívání strukturálních fondů a Fondů soudržnosti Evropské unie v období 2007 – 2013. Je základem pro vytvoření operačních programů České republiky 2007 – 2013. Globálním cílem Národního strategického referenčního rámce České republiky 2007 – 2013 je *„přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU-25. Česká republika bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva“*. Globální cíl je rozpracován do systému vzájemně provázaných strategických cílů, které mají vazby na Strategické obecné zásady společenství 2007 – 2013 a na opatření Národního rozvojového plánu České republiky 2007 – 2013:

1. Strategický cíl: Konkurenceschopná česká ekonomika

⁵⁰ MAREK, D., KANTOR, T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 36

⁵¹ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/narodni-rozvojovy-plan-cr-2007-2013-3598.html>

2. Strategický cíl: Otevřená, flexibilní a soudržná společnost
3. Strategický cíl: Atraktivní prostředí
4. Strategický cíl: Vyvážený rozvoj území⁵²

3.5.5 Operační programy České republiky 2007 – 2013

Operační programy jako oficiální dokumenty schválené Evropskou komisí definují, které problémy chce Česká republika za prostředky získané z evropského rozpočtu řešit a čeho chce v programovacím období 2007 – 2013 dosáhnout. Zajišťují, aby projekty nebyly k financování vybírány nahodile, nýbrž podle toho, zda pomáhají uskutečňovat záměry kohezní politiky. Operační programy se dělí na prioritní osy, které konkrétněji vymezují, na co mohou být finance přidělené danému operačnímu programu vynaloženy. Prioritní osy se dále skládají z oblastí podpory, případně i z podoblastí podpory.

Operační programy mají následující strukturu:

- Úvod
- Zdůvodnění potřebnosti programu (analýza současné sociální a ekonomické situace v dané oblasti)
- Popis strategie zvolené k odstranění identifikovaných problémů, definice cílů operačního programu, vazba na ostatní operační programy, vztah k horizontálním tématům
- Konkretizace zaměření operačního programu (prioritní osy, oblasti podpory, typy projektů realizovatelných v rámci dané oblasti podpory, vymezení příjemců podpory, monitorovací indikátory apod.)
- Finanční zajištění programu, rozdělení prostředků mezi jednotlivé prioritní osy
- Popis řízení operačního programu (role institucí zapojených do řízení programu, způsob monitorování, hodnocení, kontrola, publicita)
- Přílohy.⁵³

⁵² KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 57-58

V období 2007 – 2013 je v České republice využíváno 26 operačních programů, které jsou rozděleny mezi tři cíle politiky hospodářské a sociální soudržnosti.⁵⁴

- pro cíl Konvergence byly definovány tzv. Tematické operační programy – OP Podnikání a inovace, OP Životní prostředí, OP Doprava, OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost, OP Výzkum a vývoj pro inovace, OP Lidské zdroje a zaměstnanost, OP Technická pomoc, Integrovaný operační program a tzv. Regionální operační programy – ROP NUTS II Jihovýchod, ROP NUTS II Jihozápad, ROP NUTS II Moravskoslezsko, ROP NUTS II Severovýchod, ROP NUTS II Severozápad, ROP NUTS II Střední Čechy, ROP NUTS II Střední Morava;
- pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost – OP Praha Konkurenceschopnost, OP Praha Adaptibilita;
- pro cíl Evropská územní spolupráce – INTERACT II, ESPON 2013, OP Mezinárodní spolupráce, OP Nadnárodní spolupráce, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Bavorsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Sasko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Polsko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Rakousko, OP Přeshraniční spolupráce ČR – Slovensko.⁵⁵

3.6 Podpora projektů ze Strukturálních fondů EU

Postup získání dotace ze strukturálních fondů zahrnuje několik základních kroků – od vytvoření projektového záměru, určení vhodného operačního programu ke zpracování a samotnému předložení žádosti o dotaci. Celý proces pak pokračuje realizací podpořeného projektu, ke které se váží určité povinnosti vyplývající z pravidel stanovených pro projekty financované ze strukturálních fondů.⁵⁶

3.6.1 Pojem projekt

Existuje mnoho definic projektu, shodují se však v tom, že je to jednoznačná skupina koordinovaných aktivit s jasně daným začátkem a koncem, provedených jednotlivcem

⁵³ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Informace-o-fondech-EU/Operacni-programy>

⁵⁴ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013>

⁵⁵ CHVOJKOVÁ, A., KVĚTOŇ, V. a kol., Finanční prostředky strukturálních fondů EU v programovacím období 2007-2013, s. 15-16

⁵⁶ <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Jak-na-projekt>

nebo týmem za účelem splnění specifických cílů v rámci definovaného času, nákladů a pracovních parametrů.⁵⁷

Technický projekt je odpověď inženýra na zadání úlohy objednatelem. Nové technické dílo, ale i úprava stávajících řešení musí mít srozumitelné zadání. Projektem se v moderním pojetí technické realizace vesměs nerozumí pouze předložení technické dokumentace, nýbrž řešení zadání celého technicko-ekonomického záměru budoucí technické realizace.⁵⁸

Projekt musí splňovat formální náležitosti a být v souladu s podmínkami programu, tzn. přispívat k naplnění cíle, zaměření a monitorovacích ukazatelů příslušného opatření. Projekt musí být udržitelný minimálně po stanovenou dobu.⁵⁹

3.6.2 Předkládání projektů

Projektové žádosti se podávají na základě výzev. Výzvy jsou uveřejňovány v různých intervalech a vyzývají žadatele k předložení projektových návrhů za účelem jejich posouzení z hlediska jejich přispění k naplnění cílů jednotlivých operačních programů. Vyhlášení výzev je v kompetenci řídicího orgánu příslušného programu, přičemž vyhlášení probíhá v tisku, na internetových stránkách řídicího orgánu a prostředkujícími subjekty i na jiných webových stránkách. Žádosti mohou být předkládány buď k termínu, který je ve výzvě stanoven nebo průběžně (až do uzavření výzvy). Daná výzva k předkládání žádosti specifikuje, která z těchto možností platí. Výzva k předkládání žádosti obsahuje číslo výzvy, název programu, priority a příslušné oblasti podpory, místo pro předložení projektové žádosti, den, datum a hodinu, do kdy nejpozději musí být projektová žádost předložena, odkaz, kde lze najít podrobnější informace, výčet přípustných typů žadatelů, stanovení maxima a minima podpory na jeden projekt, ale také informaci o způsobilých výdajích, hodnocení a výběru projektů a další.⁶⁰

⁵⁷ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 59

⁵⁸ BERAN,V.,DLASK,P., Management udržitelného rozvoje regionů, sídel a obcí, s. 224

⁵⁹ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 60

⁶⁰ MAREK,D.,KANTOR,T., Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie, s. 175

3.6.3 Obsah projektu

Projekt musí být sepsán v podobě vyžadované pravidly, danými jednotlivými Operačními programy, která se nachází v Příručkách pro žadatele. Projekt by se měl skládat z následujících částí:

- **Podrobný popis projektu** – vychází z Projektového záměru, který je rozpracován do větších podrobností. Při vedení je zpracovatel projektu veden předem danou osnovou, projekt se zapisuje do předem připraveného elektronického formuláře.
- **Tabulka logického rámce** – velmi úzce souvisí se záměrem projektu a jeho následujícím popisem. Jedná se o popis projektu, který je převedený do stručné tabulky.
- **Projektová dokumentace, nutná k posouzení předkládaného projektu** – žadatel musí doložit, že jeho projekt je připraven k realizaci i po stránce legislativní.
- **Podrobný rozpočet projektu** – v tomto případě je třeba rozlišit náklady přijatelné a nepřijatelné. První na sebe vážou dané procento podpory, zatímco na druhé žadatel podporu získat nemůže.
- **Ekonomické a finanční hodnocení projektu** – se zpracovává podle metodiky, vydané pro projekty (jsou to např. Finanční plán, Analýza nákladů, Studie proveditelnosti). Tato část projektu navazuje na rozpočet projektu a čerpá z něj důležité vstupní hodnoty.
- **Stanovisko příslušného úřadu k vlivům projektu na životní prostředí** – povinnost doložit tuto přílohu vyplývá ze zákona č. 100/2001 Sb., O posuzování vlivů na životní prostředí.
- **Další povinné přílohy k projektu** – např. doklad o právní subjektivitě žadatele, výpis z rejstříků trestů statutárního zástupce, doklad o vlastnictví či nájmu nemovitosti, která má být projektem zhodnocena, doklad o schopnosti projekt financovat.⁶¹

3.6.4 Realizace projektu

Po odevzdání projektu do příslušné výzvy, jsou nejprve zkontrolovány veškeré formální náležitosti žádosti a je rozhodnuto, zda je projekt pro daný program přijatelný. V další fázi

⁶¹ KOL. AUT., Řízení obcí II., s. 172-174

jsou doručené žádosti hodnoceny na základě předem stanovených hodnotících a bodovacích kritérií. V případě, že byl projekt úspěšný, bude uzavřena smlouva o financování, která stanovuje nejen výši dotace, ale i povinnosti, které z jejího přidělení pro žadatele vyplývají. V této chvíli se ze žadatele podpory stává příjemce podpory.

Hlavním těžištěm celého projektového cyklu je samotná realizace projektu, která se musí řídit všemi platnými postupy, neboť projekt je hrazen z veřejných zdrojů, a musí dodržovat pravidla stanovená pro projekty financované ze strukturálních fondů. Především se jedná o dodržování předpisů pro výběr dodavatelů, dále pravidel pro povinnou publicitu, zásad pro vedení a uchování dokladů vztahujících se k projektu a monitoring projektu. Nelze opomenout také to, že realizace záměru musí vést ke splnění předem vytyčených cílů projektu, tzv. monitorovacích indikátorů projektu. Tyto ukazatele a hodnoty jsou uvedeny v žádosti a žadatel je při jejím zpracování sám volí a vyplňuje. Výběr ukazatelů a uvedené hodnoty jsou pro každý projekt závazné.

Po ukončení fyzické realizace projektu (nebo jednotlivých etap projektu) předkládá příjemce dotace žádost o platbu a monitorovací zprávu. Následuje administrativní a fyzická kontrola projektu, jsou-li dodrženy všechny předem stanovené podmínky daného operačního programu, je příjemci proplacena dotace. Následující tři až pět let po obdržení dotace (závisí na podmínkách programu) je příjemce povinen udržovat výsledky projektu a pravidelně o nich informovat poskytovatele dotace prostřednictvím monitorovacích zpráv. V případě porušení této podmínky se žadatel zavazuje vrátit část či celou dotaci.⁶²

⁶² <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Jak-na-projekt>

4 Charakteristika jednotlivých regionů soudržnosti

Podle zákona č. 347/1997 Sb. o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, je území České republiky s účinností od 1. ledna 2000 rozděleno na 14 krajů a 77 okresů (zrušeny k 31. prosinci 2002) včetně území hlavního města Prahy. Krajská úroveň odpovídá rozdělení České republiky na statistické územní jednotky NUTS III. Regiony NUTS II jsou tvořeny jednou až třemi jednotkami NUTS III. Byly vytvořeny pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti zákonem č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, a jsou označovány jako regiony soudržnosti. Jednotka NUTS I je tvořena územím celé České republiky.

Mezi jednotlivými regiony soudržnosti neexistovaly na počátku 90. let výrazné rozdíly (s výjimkou Prahy), které by zásadním způsobem determinovaly možnosti jejich dalšího rozvoje. Poté se však začaly prosazovat faktory, jejichž působení přispívá k rostoucí diferenciaci hospodářské výkonnosti regionů. Jde především o faktory hierarchie a polohy sídel, odrážející atraktivitu a dostupnost regionů. Ukazuje se, že dochází k upevnění postavení regionálních center, která tvoří páteř regionálních systémů. Role velkých center je pak umocňována nutností rozvoje potřebné infrastruktury napojující regiony České republiky na západoevropské systémy.⁶³

Celkem se území České republiky rozděluje na 8 regionů soudržnosti, které se skládají z jednoho až tří krajů. Praha převyšuje ekonomickými ukazateli výrazně ostatní části naší republiky, a proto nesplňuje kritéria pro příjem prostředků z finančně nejobjemnějšího cíle politiky soudržnosti Konvergence. Z tohoto cíle je podporováno sedm regionálních operačních programů:

- ROP NUTS II Střední Čechy (Středočeský kraj)
- ROP NUTS II Jihozápad (Plzeňský a Jihočeský kraj)
- ROP NUTS II Severozápad (Ústecký a Karlovarský kraj)

⁶³ <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/regionalni-usporadani-a-regiony-1862.html>

- ROP NUTS II Severovýchod (Liberecký, Královéhradecký a Pardubický kraj)
- ROP NUTS II Jihovýchod (Vysočina a Jihomoravský kraj)
- ROP NUTS II Střední Morava (Olomoucký a Zlínský kraj)
- ROP NUTS II Moravskoslezsko (Moravskoslezský kraj)

Obrázek č. 1: Rozčlenění ČR na jednotlivé regiony NUTS II s vyznačením některých významnějších center

Zdroj: <http://www.czso.cz/cz/mapy/nuts2/html/cz.htm>

4.1 Region soudržnosti Střední Čechy

Střední Čechy jsou regionem NUTS II a současně krajem. Administrativně se dělí na 10 okresů, 26 spádových obvodů obcí s rozšířenou působností a 1 146 obcí. Podle rozlohy 11 015 km² se jedná o největší kraj České republiky (tvoří téměř 14 % jejího území) a

zároveň je čtvrtým největším regionem soudržnosti. Populačně je třetím největším regionem soudržnosti České republiky má k 31. 12. 2012 1 291 816 obyvatel. Jako jediný kraj nemá na svém území krajské město a krajský úřad sídlí v Praze, která je jeho přirozeným socioekonomickým jádrem. Region soudržnosti Střední Čechy plní roli širšího zázemí hlavního města Prahy, což ovlivňuje v různé intenzitě celou řadu socioekonomických jevů a procesů. Poloha Středních Čech v zázemí Prahy má převážně pozitivní vliv na socioekonomický rozvoj území (např. nezaměstnanost, migraci, podnikatelský sektor), v řadě aspektů však působí negativně (koncentrace investorů a návštěvníků do Prahy, silná konkurence regionálních vazeb ve směru do Prahy na úkor vazeb mezi středisky v kraji, vysoká dopravní zátěž apod.) Takzvaný stínový efekt navíc způsobuje, že pro kraj je charakteristický velký počet malých obcí a velkých měst. Rozdrobenost sídelní struktury dána nízkým průměrným počtem 1 127 obyvatel na 1 obec následně ovlivňuje i vybavenost sociální a technickou infrastrukturou. Hustota zalidnění území 117 obyv./km² je v rámci ČR podprůměrná. Z evropského pohledu jsou Střední Čechy, podobně jako ostatní regiony ČR s výjimkou Prahy, stále chápány jako do určité míry zaostávající. HDP na obyvatele mají Střední Čechy 325 560 Kč, což je druhé místo mezi regiony soudržnosti. Míra nezaměstnanosti ve Středních Čechách je ve srovnání s ostatními regiony nejnižší ze všech, činí 6,13 % k 31. 12. 2012.⁶⁴

4.2 Region soudržnosti Jihozápad

Region NUTS II Jihozápad tvoří Jihočeský a Plzeňský kraj, které jsou rozděleny do 72 správních obvodů obcí s pověřeným obecním úřadem a spolu s 1 vojenským újezdem zároveň do 32 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Celková rozloha regionu činí 17 618 km², což je nejvíce ze všech regionů soudržnosti. Na území NUTS II Jihozápad žilo k 31. 12. 2012 1 209 298 obyvatel, což je 11,5 % obyvatel České republiky. Regionu patří podle počtu obyvatel 6. místo z NUTS II v ČR. NUTS II Jihozápad má nejnižší hustotu osídlení ze všech regionů ČR (69 obyv./km²), což je téměř o 50 % méně ve srovnání s průměrem ČR a výrazně méně ve srovnání s průměrem EU 27. Na území regionu NUTS II Jihozápad se nachází 1 124 obcí s hustotou zalidnění 1 076 obyvatel na 1 obec. V Jihočeském kraji není rozdíl mezi krajským městem a ostatními velkými městy tak propastný, přesto i zde jsou České Budějovice dominantním centrem. Obě krajská města představují nejvýznamnější póly rozvoje regionu NUTS II Jihozápad. Region vykazoval

⁶⁴ Programový dokument ROP Střední Čechy, www.czso.cz

v roce 2012 čtvrtý nejvyšší HDP na 1 obyvatele 318 209 Kč. Ve srovnání s republikovým průměrem dosáhla hodnota tohoto ukazatele výše 87 %. Situace na trhu práce byla ovlivněna transformací průmyslu i zemědělství, přesto je příznivější než v ostatních regionech ČR, míra nezaměstnanosti činila k 31. 12. 2012 6,17 %.⁶⁵

4.3 Region soudržnosti Severozápad

Území regionu soudržnosti Severozápad se po správní stránce člení na 2 kraje: Karlovarský a Ústecký. Region soudržnosti se dále dělí na 10 okresů a 486 obcí. Celková rozloha regionu činí 8 649 km², což je po Moravskoslezsku nejméně ze všech regionů soudržnosti. Polohu regionu lze v kontextu střední Evropy hodnotit jako výhodnou. Region leží svojí severovýchodní částí na spojnici významné transevropské rozvojové osy spojující Berlín, Prahu a Vídeň. Výhody plynoucí z polohy regionu soudržnosti jsou ale značně limitovány špatnou dopravní dostupností, jak z vnitrozemí, tak i ze zahraničí. V regionu soudržnosti Severozápad žilo k 31. 12. 2012 1 128 490 obyvatel, což představuje přibližně 1/10 populace České republiky. Severozápad je co do počtu obyvatel nejmenším regionem v ČR. Průměrná hustota zalidnění 130 obyv./km² se rovná celostátnímu průměru. Vzhledem k malému počtu obcí má však nadprůměrnou hustotu zalidnění 2 322 obyvatel na 1 obec. Region soudržnosti Severozápad patří dlouhodobě k regionům s nejnižší dynamikou ekonomického výkonu. HDP na 1 obyvatele v regionu byl v roce 2012 285 300 Kč, což je nejméně mezi regiony soudržnosti. Z hlediska republikové úrovně je míra nezaměstnanosti v regionu Severozápad nadprůměrná a je nejvyšší mezi regiony NUTS II. K 31. 12. 2012 činila 9,93 %.⁶⁶

4.4 Region soudržnosti Severovýchod

Region soudržnosti Severovýchod se rozkládá na území Libereckého, Královéhradeckého a Pardubického kraje. Každý kraj se dále člení na obce s rozšířenou působností, kterých je v Královéhradeckém a Pardubickém kraji 15 a v Libereckém kraji 10. Dále se region územně dělí na 1 116 samostatných obcí, z nichž 111 má statut města. Svojí rozlohou 12 441 km² zaujímá zhruba 16 % rozlohy České republiky a na jeho území žilo ke dni 31. 12. 2012 1 507 980 obyvatel, což ho mezi regiony soudržnosti řadí na druhé místo. Průměrná hustota zalidnění regionu Severovýchod je o přibližně 10 % nižší než

⁶⁵ Programový dokument ROP Jihozápad, www.czso.cz

⁶⁶ Programový dokument ROP Severozápad, www.czso.cz

v ČR a ke konci roku 2012 činila 120 obyv./km². Hustota zalidnění připadající na 1 obec je 1 505 obyvatel. Region soudržnosti Severovýchod lze charakterizovat jako zemědělsko-průmyslový s rozvinutými službami a cestovním ruchem. Region NUTS II Severovýchod patří z hlediska výše HDP na obyvatele mezi průměrně rozvinuté regiony ČR a v roce 2012 dosahovalo hodnoty 296 739 Kč. Hodnota tohoto ukazatele dosáhla s porovnáním s republikovým průměrem výše 81 %. Nezaměstnanost v regionu se dlouhodobě pohybuje pod průměrem ČR a k 31. 12. 2012 činila 7,06 %. Hlavním omezujícím faktorem vyšší nezaměstnanosti je absence odvětví náročných na koncentraci vysokého počtu pracovních sil.⁶⁷

4.5 Region soudržnosti Jihovýchod

Region soudržnosti Jihovýchod je tvořen dvěma územními jednotkami NUTS III: krajem Vysočina a Jihomoravským krajem. Svou rozlohou 13 991 km² je region soudržnosti Jihovýchod druhým plošně největším regionem soudržnosti ČR po regionu soudržnosti Jihozápad. Průměrná hustota zalidnění regionu Jihovýchod je 120 obyv./km². Počtem obyvatel 1 679 857 (k 31. 12. 2012) je region soudržnosti Jihovýchod nejlidnatějším regionem soudržnosti v rámci ČR, na celkovém počtu obyvatel ČR se podílí zhruba 16 %. Na území regionu se nachází celkem 1 376 samosprávných obcí, z toho 80 má statut města s hustotou zalidnění 1 221 obyvatel na 1 obec. HDP na obyvatele regionu soudržnosti Jihovýchod dosahovalo v roce 2012 hodnoty 334 027 Kč, což je 91 % průměru ČR, čímž se region řadí na druhé místo za zcela specifickou Prahu, jejíž HDP na obyvatele je více než dvojnásobkem průměru ČR. V rámci ČR vykazuje region soudržnosti Jihovýchod míru nezaměstnanosti mírně vyšší s porovnáním s celorepublikovým průměrem. Ke konci roku 2012 dosáhla hodnoty 7,99 %. Z 8 regionů soudržnosti NUTS II vykazují vyšší nezaměstnanost pouze regiony soudržnosti Střední Morava, Moravskoslezsko a Severozápad. Jedním z hlavních důvodů vyšší míry nezaměstnanosti v regionu je nesoulad kvalifikace uchazečů o zaměstnání s požadavky na trhu práce.⁶⁸

4.6 Region soudržnosti Střední Morava

Administrativně je Střední Morava z pohledu kvalifikace EU regionem soudržnosti, sestávajícím ze dvou krajů: Olomouckého kraje a Zlínského kraje. Dále se dělí na 9 okresů

⁶⁷ Programový dokument ROP Severovýchod, www.czso.cz

⁶⁸ Programový dokument ROP Jihovýchod, www.czso.cz

a 26 správních obvodů obcí s rozšířenou působností. Region se rozkládá na ploše 9 230 km², tedy 11,7 % území ČR. V regionu soudržnosti Střední Morava žilo k 31. 12. 2012 1 225 302 obyvatel, což ho řadí na páté místo mezi regiony soudržnosti. Průměrná hustota zalidnění 132 obyv./km² je mírně vyšší než celostátní průměr. Na území regionu NUTS II Střední Morava se nachází 706 samosprávných obcí, z toho 60 má statut města. Vzhledem k nízkému počtu obcí dosahuje hustota zalidnění obyvatel na 1 obec nadprůměrnou hodnotu 1 736. Region má nepříznivé ekonomicko-geografické charakteristiky. Velkou část regionu tvoří hranice s ekonomicky slabšími oblastmi Polska a Slovenska, třetinu území pokrývá Chráněná krajinná oblast. Hrubý domácí produkt přepočtený na obyvatele dosáhl v roce 2012 hodnoty 302 588 Kč, což je pátý nejlepší výsledek mezi regiony soudržnosti. Míra nezaměstnanosti ke konci roku 2012 byla mírně nad republikovým průměrem a dosahovala hodnoty 8,4 %.⁶⁹

4.7 Region soudržnosti Moravskoslezsko

Moravskoslezský kraj představuje statistickou jednotku NUTS III a současně i statistickou jednotku NUTS II – region soudržnosti Moravskoslezsko. Krajským městem je Statutární město Ostrava. Moravskoslezský kraj je vymezen 6 okresy a je rozdělen na 22 správních obvodů obcí s rozšířenou působností, do kterých spadá 299 obcí, z toho je 39 měst. Moravskoslezský kraj je se svými 1 226 602 obyvateli k 31. 12. 2012 nejlidnatějším krajem a zároveň čtvrtým nejlidnatějším regionem soudržnosti. Vzhledem k jeho rozloze 5 427 km², což je nejméně ze všech regionů soudržnosti a vysokému počtu obyvatel má vysoce nadprůměrnou hustotu zalidnění 226 obyv./km². Počet obyvatel připadající na 1 obec je 4 102, což je 2,5 násobek celorepublikového průměru. Pro kraj je typické, že ve větších městech nad 10 000 obyvatel žije většina obyvatel. V regionu soudržnosti Moravskoslezsko se nacházejí 4 euroregiony (Beskydy, Praděd, Silesia a Těšínské Slezsko) a řada dobrovolných svazků obcí. Od roku 2000 dochází k pozvolnému růstu ekonomiky regionu, což se projevuje i nárůstem HDP, které v přepočtu na obyvatele dosahovalo v roce 2012 hodnoty 319 314 Kč, což je třetí nejvyšší mezi regiony soudržnosti. Nezaměstnanost v kraji je vysoká a ke konci roku 2012 činila 9,17 %.⁷⁰

⁶⁹ Programový dokument ROP Střední Morava, www.czso.cz

⁷⁰ Programový dokument ROP Moravskoslezsko, www.czso.cz

5 Komparace regionálních operačních programů v ČR

Od programovacího období 2007 – 2013 se uskutečnila v tuzemské implementaci finančních nástrojů regionální politiky Evropské unie významná inovace. Dřívější Společný regionální operační program, spravovaný centrálně, byl nahrazen sedmičkou individuálních Regionálních operačních programů, které jsou řízeny samosprávami jednotlivých krajů, respektive celých regionů soudržnosti.

Hlavním důvodem této změny bylo v souladu s principem subsidiarity přenesení rozhodování o alokaci finančních prostředků Evropské unie na tu úroveň, kde jsou jednotlivé projekty bezprostředně řešeny. Jinak řečeno: o projektech s regionálním významem má být rozhodováno na úrovni regionů. V rámci regionálních operačních programů mají regiony více prostoru pro nastavení vlastních rozvojových priorit podle svých individuálních konkrétních podmínek a potřeb. Dalším přínosem Regionálních operačních programů oproti předchozímu Společnému regionálnímu programu je možnost místních aktérů v souladu s principy partnerství více se zapojit do ovlivňování budoucího ekonomického a sociálního rozvoje vlastního regionu i budování nezbytné administrativní kapacity pro opravdovou efektivní regionální politiku. Stinnou stránkou jsou zvýšené náklady na administrativu, protože řízení sedmi regionálních operačních programů sedmi regionálními radami je finančně náročnější než v případě existence jednoho Společného regionálního operačního programu.⁷¹

5.1 Alokace jednotlivých regionálních operačních programů

Na sedm regionálních operačních programů v České republice byla na programovací období 2007 – 2013 přidělena celková alokace z fondů Evropské unie ve výši 4,66 miliard EUR, což představuje 18 % z alokace všech operačních programů v rámci cíle Konvergence. Ze všech alokovaných prostředků ze strukturálních fondů a Kohezního fondu pro Českou republiku na období 2007 – 2013 ve výši 26,69 miliard EUR tak podíl na Regionální operační programy představuje 17,5 %.

⁷¹ www.businessinfo.cz

Tabulka č. 3: Rozdělení celkové alokace mezi regionální operační programy

ROP	Alokace (v mil. Kč)	Podíl (v %)	Pořadí
Střední Čechy	17 511,1	12,0	7.
Jihozápad	19 467,6	13,4	6.
Severozápad	22 760,3	15,6	2.
Severovýchod	20 381,0	14,0	5.
Jihovýchod	21 973,5	15,0	3.
Střední Morava	20 654,8	14,2	4.
Moravskoslezsko	23 024,8	15,8	1.
Celkem	145 733,1	100	

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

Největší alokaci finančních prostředků má ze všech sedmi regionálních operačních programů, které spadají pod cíl Konvergence, Regionální operační program Moravskoslezsko, který může rozdělit finanční prostředky ve výši 23 024,8 milionů Kč. Na celkovém rozpočtu všech regionálních operačních programů se podílí 15,8 %. Druhou největší alokaci má Regionální operační program Severozápad, který se na celkovém rozpočtu pro regionální operační programy podílí 15,6 %. Třetí největší alokací se může pochlubit Regionální operační program Jihovýchod, který může v programovacím období 2007 – 2013 rozdělit částku 21 973,5 milionů Kč (15 % z alokace všech regionálních operačních programů). Nejmenší částka připadá na Regionální operační program Střední Čechy, který se kryje s územím Středočeského kraje. V absolutním vyjádření se jedná o 17 511,1 milionů Kč, v relativním pak o 12 %.

Spravedlivější srovnání získáme, podíváme-li se na alokace jednotlivých regionálních operačních programů po zohlednění odlišného počtu obyvatel regionů soudržnosti.

K takovému účelu je vhodné použít ukazatel celkové alokace regionálního operačního programu v přepočtu na jednoho obyvatele daného regionu soudržnosti.

Tabulka č. 4: Celková alokace operačního programu v přepočtu na jednoho obyvatele

ROP	Alokace (v mil. Kč)	Počet obyvatel (k 31.12 2012)	Alokace na obyvatele (v Kč)	Po řa dí
Střední Čechy	17 511,1	1 291 816	13 555	5.
Jihozápad	19 467,6	1 209 298	16 098	4.
Severozápad	22 760,3	1 128 490	20 169	1.
Severovýchod	20 381,0	1 507 980	13 515	6.
Jihovýchod	21 973,5	1 679 857	13 081	7.
Střední Morava	20 654,8	1 225 302	16 857	3.
Moravskoslezsko	23 024,8	1 226 602	18 771	2.
Celkem	145 733,1	9 269 345	15 722	

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013, www.czso.cz – vlastní zpracování

Z tohoto vybraného hlediska připadá největší částka z regionálních operačních programů na jednoho obyvatele regionu soudržnosti Severozápad a to 20 169 Kč na celé programovací období 2007 – 2013. Druhá největší částka připadá na jednoho obyvatele regionu soudržnosti Moravskoslezsko, který má sice největší absolutní alokaci finančních prostředků, ale až čtvrtý největší počet obyvatel. Alokace na jednoho obyvatele v tomto regionu soudržnosti činí 18 771 Kč. Další v pořadí je region soudržnosti Střední Morava, kterému na jednoho obyvatele připadá alokace 16 857 Kč. Naopak nejméně finančních prostředků na jednoho obyvatele ve výši 13 081 Kč míří do krajů Vysočiny a Jihomoravského, které dohromady tvoří region soudržnosti Jihovýchod. V celkové alokaci má tento region soudržnosti třetí nejvyšší finanční částku, ale má nejvíce obyvatel ze všech regionů soudržnosti.

Regionální operační programy jsou nástroji regionální politiky, jejíž hlavním cílem je snižovat nežádoucí rozdíly mezi jednotlivými regiony a podporovat jejich vyvážený rozvoj. V tomto případě by pak měly nejméně vyspělé regiony obdržet nejvíce finančních prostředků z fondů Evropské unie a naopak. Ve skutečnosti může být tento vztah vychýlen některými skutečnostmi (např. různorodá vybavenost silnicemi nebo různé podmínky pro rozvoj cestovního ruchu), ale neměl by být výrazně narušen.

Vztah mezi alokací směřující do jednotlivých regionů soudržnosti (měřeno rozpočtem daného regionálního operačního programu v přepočtu na jednoho obyvatele) a jejich ekonomickou vyspělostí (měřeno ukazatelem HDP v přepočtu na jednoho obyvatele vůči průměru ČR) řeší následující tabulka.

Tabulka č. 5: Závislost ekonomické vyspělosti a alokace regionálních operačních programů

ROP	HDP na obyvatele (v Kč)	Průměr HDP ČR (v %)	Po řa dí	Alokace na obyvatele (v Kč)	Po řa dí
Střední Čechy	325 560	89,0	2.	13 555	5.
Jihozápad	318 209	87,0	4.	16 098	4.
Severozápad	285 300	78,0	7.	20 169	1.
Severovýchod	296 739	81,1	6.	13 515	6.
Jihovýchod	334 027	91,3	1.	13 081	7.
Střední Morava	302 588	82,7	5.	16 857	3.
Moravskoslezsko	319 314	87,3	3.	18 771	2.

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013, www.czso.cz – vlastní zpracování

Při dodržení hlavního cíle regionální politiky by mělo platit, že regiony soudržnosti s vyšším HDP na obyvatele mají regionální operační programy s menší alokací přepočtenou na obyvatele. Při pohledu na tabulku můžeme konstatovat, že základní cíl je

dodržen. Region soudržnosti Jihovýchod, který má nejvyšší hodnotu HDP na obyvatele, má nejmenší alokaci přepočtenou na jednoho obyvatele. A naopak nejhorší region soudržnosti Severozápad z pohledu HDP na obyvatele, má nejvyšší alokovanou částku na jednoho obyvatele. Z trendu vybočuje region soudržnosti Moravskoslezsko, který má třetí nejvyšší HDP na obyvatele ze všech regionů soudržnosti, ale má druhou nejvyšší finanční alokaci přepočtenou na jednoho obyvatele. Z tohoto pohledu by alokace mohla být nižší. Další z trendu vybočující region soudržnosti je Severovýchod, který má šesté nejvyšší HDP na obyvatele a zároveň má až šestou nejvyšší finanční alokaci přepočtenou na jednoho obyvatele. Podle této metodiky by alokace pro region soudržnosti Severovýchod na období 2007 – 2013 měla být vyšší. Ostatní regiony soudržnosti operují s alokací odpovídající jejich hospodářské výkonnosti.

5.2 Komparace úspěšnosti využití jednotlivých regionálních operačních programů

Úspěšnost jednotlivých regionálních operačních programů můžeme sledovat pomocí několika kritérií jako podané žádosti, schválené dotace na projekty a projekty s již vyplacenými dotacemi.

5.2.1 Podané žádosti v jednotlivých regionálních operačních programech

Pomocí komparace počtu podaných žádostí o dotaci můžeme posoudit zájem ze strany řešitelů projektů v jednotlivých regionálních operačních programech. Za kritérium žádanosti regionálních operačních programů budeme považovat zájem řešitelů projektů měřený objemem předložených žádostí o dotaci vůči celkové alokaci operačního programu.

Tabulka č. 6: Podané žádosti v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci

ROP	Počet podaných žádostí	Podané žádosti v mil. Kč	Podané žádosti k alokaci (v %)	Pořadí
Střední Čechy	1 762	36 881,6	210,6	4.
Jihozápad	2 967	57 707,8	296,4	1.
Severozápad	1 148	48 395,1	212,6	3.
Severovýchod	1 344	44 523,2	218,5	2.
Jihovýchod	1 630	41 800,2	190,2	6.
Střední Morava	2 279	40 467,6	195,9	5.
Moravskoslezsko	1 531	40 806,6	177,2	7.
Celkem	12 661	310 582,1		

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

K 3. lednu 2014 bylo celkem ve všech regionálních operačních programech podáno 12 661 žádostí o dotaci v úhrnné částce 310 528,1 mil. Kč. Nejvíce žádostí o dotaci v absolutním měřítku, tedy úhrnné částce v milionech, zaznamenal Regionální operační program Jihozápad, když bylo podáno celkem 2 967 žádostí v celkové hodnotě 57 707,8 mil. Kč. V tomto ohledu neměl Regionální operační program Jihozápad konkurenci a to i přes problémy se zastavením certifikace projektů. Druhý nejvyšší počet byl v Regionálním operačním programu Severozápad, kde bylo podáno 1 148 žádostí o dotaci v celkové hodnotě 48 395,1 mil. Kč. Třetí nejvyšší hodnotu zaznamenal Regionální operační program Severovýchod s částkou 44 523,2 mil. Kč. Nejmenší hodnotu zaznamenal Regionální operační program Střední Čechy, kde bylo sice podáno 1 762 žádostí, ale pouze v úhrnné částce 36 881,6 mil. Kč. V relativním měřítku, tedy z kolika procent byla vyčerpána celková alokace jednotlivých regionálních operačních programů, má nejvyšší hodnotu opět Regionální operační program Jihozápad, jehož alokace byla

žádostmi o dotaci překročena o 196,4 %, což je z daleka nejvíce ze všech regionálních operačních programů. Druhé největší překročení alokace bylo u Regionálního operačního programu Severovýchod a to o 118,5 %, třetí nejvyšší u Regionálního operačního programu Severozápad o 112,6 %. Nejmenší překročení alokace zaznamenal Regionální operační program Moravskoslezsko, ve kterém všechny žádosti překročily alokaci o 77,2 %. To nemůže být přičítáno nezájmu ze strany žadatelů o podporu svých projektů, ale vysoké alokaci na daný regionální operační program a také nízké hodnotě požadovaných finančních prostředků v předložených projektech.

5.2.2 Schválené projekty v jednotlivých regionálních operačních programech

Za dobré měřítko úspěšnosti čerpání můžeme považovat procento schválených dotací na projekty vůči alokacím jednotlivých regionálních operačních programů. Do schválených dotací jsou zahrnovány pouze ty, u kterých bylo již vydáno rozhodnutí o přidělení dotace či byla uzavřena grantová smlouva nebo jiný oficiální dokument.

Tabulka č. 7: Schválené projekty v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci

ROP	Počet schválených projektů	Schválené dotace v mil. Kč	Schválené dotace k alokaci (v %)	Pořadí
Střední Čechy	767	17 607,3	100,5	3.
Jihozápad	749	19 289,2	99,1	4.
Severozápad	314	17 864,8	78,5	7.
Severovýchod	626	21 015,7	103,1	1.
Jihovýchod	723	22 587,7	102,8	2.
Střední Morava	837	17 022,0	82,4	6.
Moravskoslezsko	770	20 058,9	87,1	5.

Celkem	4 786	135 445,6		
---------------	--------------	------------------	--	--

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

Počet schválených dotací k 3. lednu 2014 byl ve všech regionálních operačních programech 4 786 v celkové částce 135 445,6 mil. Kč. Regionální operační program, který v kritériu objemu schválených dotací pro projekty vůči celkové alokaci operačního programu dosáhl nejlepšího výsledku, byl Regionální operační program Severovýchod. K 3. lednu 2014 bylo v tomto regionálním operačním programu s příjemci podepsáno 626 smluv v hodnotě 21 015,7 mil. Kč. Jde o částku, která tvoří 103,1 % alokace daného regionálního operačního programu. Schválená výše dotace tedy převyšuje celkovou alokaci programu v přepočtu o 634,7 mil. Kč (3,1 %). V tomto kritériu se ještě další dva regionální operační programy dostaly výši podepsaných smluv přes svoji alokaci, a to Regionální operační program Jihovýchod, jehož celková výše prostředků ve smlouvách o poskytnutí dotace dosáhla hodnoty 22 587,7 mil. Kč, což představuje 102,8 % celkové alokace. Schválené dotace tedy převyšují alokaci na daný regionální operační program o 614,2 mil. Kč. Dalším je Regionální operační program Střední Čechy, jehož schválená dotace převyšuje celkovou alokaci o 96,2 mil. Kč (0,5 %). Z rozhovoru se specialistkou na fondy Evropské unie vyplývá, že schválené finanční prostředky nad alokaci programu lze přesunout z jiných operačních programů. Poslední možnost však byla v roce 2013. Nyní už lze využít pouze přesuny prostředků mezi prioritními osami v jednotlivých programech. Nejhůře se v tom směru vedl Regionální operační program Severozápad, kde bylo podepsáno pouze 314 smluv v hodnotě 17 864,8 mil. Kč. Jde o částku, která z celkové alokace operačního programu tvoří 78,5 %. Celkově tedy tvoří rozdíl mezi alokací na operační program a výši schválené dotace v přepočtu 4 895,5 mil. Kč. To bylo zapříčiněno pozastavením předfinancování tohoto programu Ministerstvem pro místní rozvoj z důvodu podezření na netransparentnost procesu hodnocení a výběru projektů. Už nyní je jasné, že Regionální operační program Severozápad nestihne vyčerpat přidělenou alokaci a nezdařilo se ani krizové opatření, když regionální zastoupení, tedy monitorovací výbor, neschválil přesun finančních prostředků z Regionálního operačního programu Severozápad do ostatních regionálních operačních programů.

5.2.3 Vyplacené dotace v jednotlivých regionálních operačních programech

Poslední fází dotačního cyklu je samotné vyplacení dotace. Systém je nastaven tak, že ve většině případů projekt jeho řešitel nejprve realizuje za pomoci vlastních či cizích zdrojů a posléze mu je zpětně vyplacena schválená dotace.

Tabulka č. 8: Vyplacené dotace v jednotlivých regionálních operačních programech ve vztahu k alokaci

ROP	Finančně ukončeno projektů	Vyplacené dotace v mil. Kč	Vyplacené dotace k alokaci (v %)	Pořadí
Střední Čechy	616	12 654,6	72,3	3.
Jihozápad	585	13 457,5	69,1	5.
Severozápad	276	15 960,2	70,1	4.
Severovýchod	486	16 383,3	80,4	1.
Jihovýchod	556	16 198,9	73,7	2.
Střední Morava	656	14 033,1	67,9	6.
Moravskoslezsko	587	15 188,4	66,0	7.
Celkem	3 762	103 876		

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

K 3. lednu 2014 bylo celkově ve všech regionálních operačních programech finančně ukončeno 3 762 projektů. Celková suma proplacených finančních prostředků za všechny regionální operační programy činila k tomuto datu 103 876 mil. Kč. Největší sumu finančních prostředků, vzhledem ke své alokaci, vyplatil Regionální operační program Severovýchod, jehož vyplacených 16 383,3 milionů tvoří 80,4 % jeho celkové alokace. Z celkové schválené dotace bylo příjemcům proplaceno 78,0 % finančních prostředků.

Dalším v pořadí je Regionální operační program Jihovýchod, který proplatil příjemcům 16 198,9 mil. Kč, tedy 73,7 % celkové alokace operačního programu. Třetí nejúspěšnější regionální operační program v tomto směru Střední Čechy vyplatil dotace v celkové částce 12 654,6 mil. Kč (tj. 72,3 % celkové alokace na operační program). Na opačném konci pomyslného žebříčku je Regionální operační program Moravskoslezsko, který zatím příjemcům vyplatil 15 188,4 mil. Kč. Tato částka tvoří 66,0 % celkové alokace regionálního operačního programu, jíž disponuje na období 2007 - 2013. Z celkové schválené dotace byly příjemcům proplaceny téměř tři čtvrtiny finančních prostředků, přesněji 75,7 %. Zde by se dané číslo mělo v dalším roce rychle zvýšit, jelikož Regionální operační program Moravskoslezsko, jako jeden z mála operačních programů, dokázal vyčerpat všechny přidělené evropské dotace za rok 2013 a vzhledem k dostatečnému množství podpořených a realizovaných projektů by se měly vyčerpat všechny alokované finanční prostředky.

5.3 Komparace jednotlivých oblastí podpory regionálních operačních programů

Jedním z hlavních důvodů, proč byl Společný regionální operační program nahrazen pro období 2007 – 2013 sedmi regionálními operačními programy pro jednotlivé regiony soudržnosti, byly odlišné regionální podmínky či problémy a z nich vycházející potřeby, které se v jednotlivých regionech soudržnosti liší a nemohl je efektivně zahrnout jeden operační program, společný pro všechny regiony.

Jednotlivé potřeby každého regionu soudržnosti, zohledněné v prioritních osách, se od sebe liší, ale podle jejich charakteru je můžeme rozdělit do několika základních skupin:

• Rozvoj měst a obcí

Oblasti podpory z této priority se zaměřují na regenerace, revitalizace či zatraktivnění městských a venkovských oblastí. Jejich cílem je revitalizace tzv. brownfields, podpora kvalitní, moderní a dobře vybavené infrastruktury pro vzdělávání s regionálním významem (mateřské školky, základní školy, střední školy, vyšší odborné školy), pro regionální zdravotnictví, sociální péči, volnočasové aktivity. Součástí intervencí je i podpora vybudování zařízení pro zájmovou či spolkovou činnost na venkově.

• **Dopravní obslužnost regionu**

Intervence pro tuto oblast podpory se zaměřují na podporu kvalitního a efektivního vnitřního propojení center regionu s hlavními dopravními osami, napojení regionu na nadřazenou silniční síť a na zlepšení technického stavu komunikací na silniční síti II. a III. třídy. Mimo silniční dopravu je podporováno i zvýšení kvality letecké dopravy či větší využití potenciálu vodních cest. Do této prioritní oblasti můžeme zařadit také zvýšení atraktivity veřejné hromadné dopravy v regionu (modernizace vozového parku se zvláštním ekologickým důrazem, zavádění nových integrovaných dopravních systémů). Dále je zde cílem rozvíjení sítě infrastruktury pro cyklisty a pěší.

• **Cestovní ruch**

Zaměření prioritních os zabývajících se cestovním ruchem je budování a rozvoj významných atraktivit na daném území a zlepšení infrastruktury cestovního ruchu v regionech (zlepšení kvality a nabídky ubytovacích zařízení, podpora marketingu spojená s cestovním ruchem, budování doprovodné infrastruktury k ubytovacím zařízením umožňující celoroční využití, tvorba a rozvoj produktů cestovního ruchu, revitalizace památek s širším využitím kulturního dědictví).

• **Technická pomoc**

Každý ze sedmi regionálních operačních programů obsahuje prioritní oblast, jejímž cílem je podpora implementace daného regionálního operačního programu. Má přispívat k rozvoji absorpční kapacity programu a zvyšovat jeho publicitu.

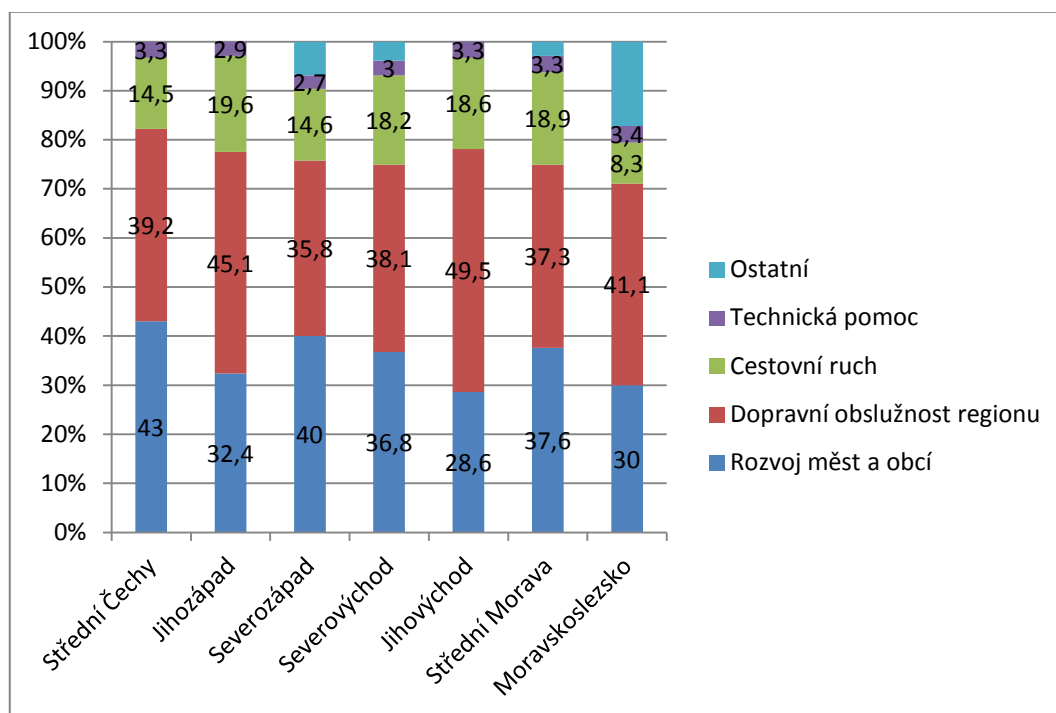
• **Ostatní**

Do této skupiny můžeme zařadit ostatní podporované oblasti, které svojí povahou nespádají do výše uvedených kategorií. Jejich zájmem je zkvalitnění infrastruktury krizového řízení regionu (včetně integrovaného záchranného systému), budování a zlepšování image regionu (nejlepší místo k životu, ke studiu, k podnikání a trávení volného času), regenerace tzv. brownfields pro podnikání (projekty nejsou veřejné povahy), zlepšení spolupráce regionálních aktérů v oblasti vytváření příznivých podmínek pro úspěšné uplatnění absolventů na trhu práce či vytváření příznivého prostředí pro rozvoj inovačních aktivit.

5.3.1 Alokace jednotlivých prioritních os

Celková alokace finančních prostředků pro každý regionální operační program je rozdělena do jednotlivých prioritních os, které se dále dělí na jednotlivé oblasti podpory.

Graf č. 1: Alokace prioritních os regionálních operačních programů

* údaje jsou uvedeny v procentech (podíly jednotlivých prioritních os k alokaci programu)

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

Jednotlivé prioritní osy jsou rozděleny podle jejich charakteru zaměření do pěti základních skupin. Rozpočtově nejvýznamnější položky ve všech regionálních operačních programech tvoří prioritní osy zaměřené na rozvoj měst a obcí a dopravní obslužnost regionu. Nejvíce finančních prostředků na prioritní osu se zaměřením na Rozvoj měst a obcí mají regionální operační programy Střední Čechy, Severozápad a Střední Morava a to v rozsahu 43 % - 37,6 % jejich celkové alokace. Prioritní osa zaměřená na Dopravní obslužnost regionu má největší podíl v regionálních operačních programech Jihovýchod, Jihozápad, Moravskoslezsko a Severovýchod a to v rozsahu 49,5 % - 38,1 % jejich celkové alokace. Třetí nejvýznamnější prioritní osou, z pohledu jejího podílu na celkové alokaci, je ve všech regionálních operačních programech prioritní osa zaměřená na Cestovní ruch v regionu. Její podíl na alokaci programu se pohybuje od 8,3 % v Regionálním operačním

programu Moravskoslezsko až po 19,6 % v Regionálním operačním programu Jihozápad. Každý regionální operační program má také prioritní osu zaměřenou na samotnou podporu programu s názvem Technická pomoc. Její podíl na celkové alokaci není příliš významnou položkou a u všech regionálních operačních programů se pohybuje okolo 3 %. V regionálních operačních programech Moravskoslezsko, Severozápad, Severovýchod a Střední Morava se nacházejí oblasti podpory, které jejich charakterem nelze jednoznačně zařadit, a jsou uvedeny v prioritě Ostatní a to v rozsahu 17,2 % - 2,9 % jejich podílu na celkové alokaci programu.

5.3.2 Oblasti podpory s nejvíce podanými žádostmi

Také pro zjištění, ve kterých oblastech podpory bylo podáno nejvíce žádostí, budeme považovat za kritérium žádanosti jednotlivých oblastí podpory zájem řešitelů projektů měřený objemem předložených žádostí o dotaci vůči celkové alokaci dané oblasti podpory.

Tabulka č. 9: Oblasti podpory s nejvíce podanými žádostmi ve vztahu k alokaci

ROP	Oblast podpory	Počet podaných žádostí	Podané žádosti v mil. Kč	Podané žádosti k alokaci (v %)
Jihozápad	1.4 Rozvoj regionálních letišť	2	612,3	3 631,5
Jihozápad	2.3 Revitalizace částí měst a obcí	223	3 552,1	565,1
Jihozápad	3.1 Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu	765	14 547,9	545,6
Jihozápad	1.5 Rozvoj místních komunikací	617	6 310,1	540,3
Jihozápad	2.4 Rozvoj infrastruktury základního, středního a vyššího odborného školství	428	5 939,7	534,6

Střední Čechy	2.1 Podnikatelská infrastruktura a služby cestovního ruchu	159	3 533,0	462,2
Severozápad	4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení	116	3 230,0	429,7
Severovýchod	2.3 Rozvoj venkova	268	5 394,5	414,7
Jihovýchod	3.3 Rozvoj a stabilizace venkovských sídel	450	5 962,5	401,0
Severozápad	2.2 Investice pro zlepšení fyzické infrastruktury	258	5 852,3	389,9

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

Nejvíce podaných žádostí o finanční podporu vyjádřených poměrem podaných žádostí o dotaci k alokaci oblasti podpory byl ve sledovaném období 2007- 2013 zaznamenán u oblasti podpory 1.4 Rozvoj regionálních letišť v Regionálním operačním programu Jihozápad. Žádosti byly pouze dvě, ale celkovou alokaci překročily o 3 531,5 %. Další čtyři nejžádanější oblasti podpory se také nacházejí v Regionálním operačním programu Jihozápad, což vzhledem k celkovému počtu podaných žádostí v daném programu není překvapením, a jmenovitě to jsou: 2.3 Revitalizace částí měst a obcí, 3.1 Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu, 1.5 Rozvoj místních komunikací a 2.4 Rozvoj infrastruktury základního, středního a vyššího odborného školství, kde zájem investorů o podporu ve srovnání s alokací byl více než pětinašobný. Dále se mezi deseti nejžádanějšími oblastmi podpory objevily 2.1 Podnikatelská infrastruktura a služby cestovního ruchu z Regionálního operačního programu Střední Čechy, 4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení a 2.2 Investice pro zlepšení fyzické infrastruktury z Regionálního operačního programu Severozápad, 2.3 Rozvoj venkova z Regionálního operačního programu Severovýchod a 3.3 Rozvoj a stabilizace venkovských sídel z Regionálního operačního programu Jihovýchod. Zájem o tyto oblasti podpory vzhledem k jejich alokaci byl více než čtyřnásobný.

5.3.3 Oblasti podpory s nejvíce schválenými projekty

Pro posouzení ve kterých oblastech podpory došlo k nejvyššímu čerpání finančních prostředků, budeme za kritérium považovat procento schválených dotací na projekty, vůči jejich alokacím. Schválenými dotacemi rozumíme pouze ty, u kterých bylo již vydáno rozhodnutí o přidělení dotace či byla uzavřena grantová smlouva nebo jiný oficiální dokument.

Tabulka č. 10: Oblasti podpory s nejvíce schválenými projekty ve vztahu k alokaci

ROP	Oblast podpory	Počet schválených projektů	Schválené dotace v mil. Kč	Schválené dotace k alokaci (v %)
Střední Čechy	4.3 Zvýšení absorpční kapacity	4	44,0	304,4
Jihozápad	1.3 Modernizace vozového parku veřejné dopravy	10	1 331,9	206,2
Jihovýchod	4.2 Podpora absorpční kapacity	4	171,6	192,8
Jihovýchod	3.4 Veřejné služby regionálního významu	36	2 071,0	163,8
Střední Čechy	1.2 Udržitelné formy veřejné dopravy	61	1 831,9	140,2
Severozápad	4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení	34	1 047,7	139,4
Jihovýchod	3.2 Rozvoj regionálních středisek	86	2 009,4	137,2

Severovýchod	1.2 Podpora projektů zlepšujících dopravní obslužnost území	39	3 480,1	135,5
Jihovýchod	1.3 Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob	4	1 477,6	134,0
Severozápad	5.2 Podpora rozvoje absorpční kapacity a publicity	7	54,9	129,8

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

Nejvíce schválených projektů o dotaci vykázala k 3. lednu 2014 oblast podpory 4.3 Zvýšení absorpční kapacity v rámci Regionálního operačního programu Střední Čechy. Čtyři schválené projekty o dotaci v rámci této oblasti podpory překročily trojnásobně alokaci pro tuto oblast podpory. Mezi desítkou nejvíce schválených dotací v oblastech podpory má největší zastoupení Regionální operační program Jihovýchod se čtyřmi oblastmi podpory: 4.2 Podpora absorpční kapacity, 3.4 Veřejné služby regionálního významu, 3.2 Rozvoj regionálních středisek a 1.3 Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob, kde se překročení alokace schválenými dotacemi pohybuje v rozmezí 92,8 – 34,0 %. Dále má mezi desítkou nejvíce schválených dotací v oblastech podpory dvojnásobné zastoupení Regionální operační program Střední Čechy a Severozápad, po jedné oblasti podpory má Regionální operační program Jihovýchod a Severovýchod. U všech těchto oblastí podpory došlo schválenými dotacemi k překročení jejich alokace a tak část dotací bude muset být realokována z jiných oblastí podpory ve stejné prioritní ose nebo dokonce z jiných prioritních os.

5.3.4 Oblasti podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi

Pro zjištění, ve kterých oblastech podpory bylo vyplaceno nejvíce finančních prostředků, použijeme hledisko, které porovnává skutečně vyplacené dotace na účty realizátorů projektů u jednotlivých oblastí podpory s jejich alokací.

Tabulka č. 11: Oblasti podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi ve vztahu k alokaci

ROP	Oblast podpory	Finančně ukončeno projektů	Vyplacené dotace v mil. Kč	Vyplacené dotace k alokaci (v %)
Jihozápad	1.3 Modernizace vozového parku veřejné dopravy	7	1 078,8	167,0
Jihovýchod	3.4 Veřejné služby regionálního významu	23	1 746,0	138,1
Jihovýchod	1.3 Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob	3	1 452,6	131,8
Severozápad	4.2 Zlepšování kvality a nabídky ubytovacích a stravovacích zařízení	28	945,7	125,8
Severovýchod	2.3 Rozvoj venkova	100	1 520,8	116,9
Střední Čechy	1.2 Udržitelné formy veřejné dopravy	46	1 464,7	112,1
Severozápad	2.1 Budování kapacity pro místní rozvoj, informovanost a osvěta veřejnosti	24	66,9	110,0
Jihovýchod	3.2 Rozvoj regionálních středisek	64	1 595,3	108,9
Jihozápad	1.4 Rozvoj regionálních letišť	1	17,8	105,8
Jihozápad	1.2 Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu	21	113,2	104,2

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

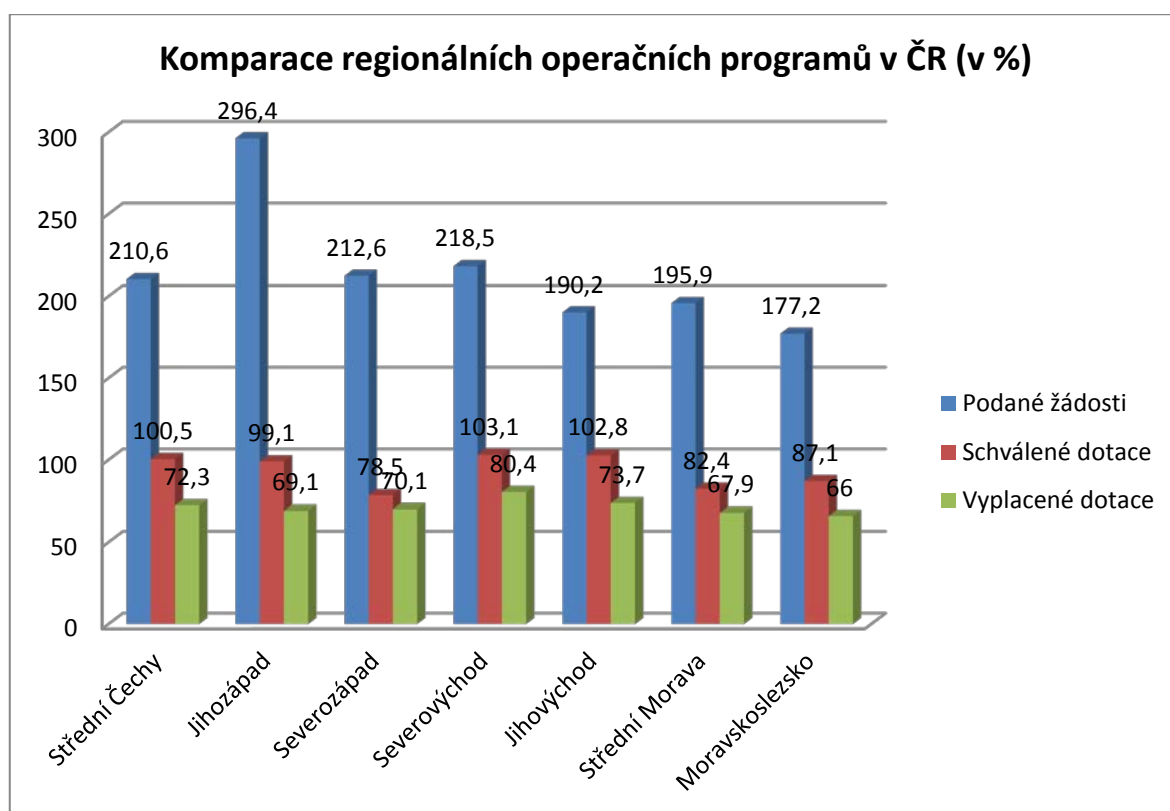
Oblast podpory s nejvíce vyčerpanými dotacemi, tedy již přijatými finančními prostředky na účty příjemců, vůči své alokaci zaznamenala oblast podpory 1.3 Modernizace vozového parku veřejné dopravy z Regionálního operačního programu Jihozápad. Finančně bylo v této oblasti podpory ukončeno 7 projektů a vyplacené dotace převýšily alokaci této oblasti podpory o 67,0 %. Regionální operační program Jihozápad měl mezi deseti oblastmi podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi další dvě a to: 1.4 Rozvoj regionálních letišť a 1.2 Rozvoj infrastruktury pro veřejnou dopravu, které svou alokaci, vyplacenými dotacemi, přesáhly jen mírně. Dále se mezi nejúspěšnější regionální operační programy v této kategorii řadí Regionální operační program Jihovýchod se svými třemi oblastmi podpory: 3.4 Veřejné služby regionálního významu, 1.3 Obnova vozového parku drážních vozidel hromadné přepravy osob a 3.2 Rozvoj regionálních středisek. Rozsah překročení alokace u těchto oblastí podpory se pohybuje mezi 38,1 – 8,9 procenty. Další regionální operační programy, které mají zastoupení mezi deseti oblastmi podpory s nejvíce vyplacenými dotacemi, jsou dvakrát Regionální operační program Severozápad a po jedné oblasti Regionální operační program Severovýchod a Střední Čechy.

5.4 Komparace regionálních operačních programů

Celková částka alokovaná pro období 2007 – 2013 na sedmičku regionálních operačních programů činila 145 733,1 mil. Kč. Z toho nejvyšší část připadla Regionálnímu operačnímu programu Moravskoslezsko, který měl k dispozici 23 024,8 mil. Kč, tedy 15,8 % z celkové alokace pro všechny regionální operační programy. Naopak nejmenší částkou disponoval Regionální operační program Střední Čechy. Jeho alokace byla 17 511,1 mil. Kč (12 % z celkové alokace pro regionální operační programy). Při zohlednění rozdílného počtu obyvatel v jednotlivých regionech soudržnosti získáme spravedlivější srovnání alokací v přepočtu na jednoho obyvatele. V tomto směru je na tom nejlépe Regionální operační program Severozápad, kde na jednoho obyvatele regionu soudržnosti připadá alokovaná částka 20 169 Kč. Naopak nejmenší alokovaná částka v přepočtu na jednoho obyvatele je v nejlidnatějším regionu soudržnosti Jihovýchod, který se skládá z krajů Vysočiny a Jihomoravského, a činí 13 081 Kč. V průměru všech regionálních operačních programů činí alokace na jednoho obyvatele 15 722 Kč. Vycházíme-li z předpokladu, že získané dotace mají posílit hospodářský rozvoj regionů soudržnosti, je účelné porovnat objem alokovaných dotací s ekonomickou vyspělostí

regionu, danou ukazatelem HDP v přepočtu na obyvatele. Zde lze konstatovat, že základní směr, tedy, že regiony soudržnosti s vyšším HDP na obyvatele mají regionální operační programy s menší alokací přepočtenou na obyvatele, je dodržen. Mírně vyšší alokací oproti tomuto pravidlu disponuje Regionální operační program Moravskoslezsko, naopak vyšší alokaci z tohoto pohledu by si zasloužil Regionální operační program Severovýchod.

Graf č. 2: Komparace regionálních operačních programů v ČR

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013 – vlastní zpracování

K 3. lednu 2014 bylo ve všech regionálních operačních programech podáno celkem 12 661 žádostí o dotaci v úhrnné částce 310 528,1 mil. Kč, což je překročení alokace, která byla pro regionální operační programy vyčleněna, o 113,1 %. Největší zájem o podporu zaznamenal Regionální operační program Jihozápad, kde všechny podané žádosti, v celkové částce 57 707,8 mil. Kč, překročily alokaci programu o 196,4 %. Nejmenší zájem z tohoto pohledu registroval regionální operační program Moravskoslezsko, kde žádosti o podporu překročily alokaci programu o 77,2 %. Co se týče schválených dotací, tak ke stejnému datu byla smlouva podepsána u 4 786 projektů za 135 445,6 mil. Kč, což je 92,9 % celkové alokace pro všechny regionální operační programy. Alokace již byla

vyčerpána u tří regionálních operačních programů a to: Severovýchod, Jihovýchod a Střední Čechy. Nejméně schválených dotací registrujeme u Regionálního operačního programu Severozápad, kde zbývá vyčerpat ještě 21,5 % alokace programu. Celková suma finančních prostředků, která již byla žadatelům o dotaci proplacena, činí 103 876 mil. Kč, tedy k 3. lednu 2014 bylo proplaceno 71,3 % alokovaných finančních prostředků pro všechny regionální operační programy na rozpočtové období 2007 - 2013. V tomto ohledu si nejlépe vedl Regionální operační program Severovýchod, který proplatil žadatelům o dotaci 80,4 % své alokace (16 198,9 mil. Kč). Naopak nejméně finančních prostředků proplatil Regionální operační program Moravskoslezsko, kde proplacených 15 188,4 mil. Kč je 66,0 % jeho alokace.

Ačkoliv má každý region soudržnosti svoje problémy a potřeby, které se odrážejí ve strukturách jednotlivých regionálních operačních programů, lze říci, že mezi nimi nejsou až tak výrazné rozdíly co se týče charakteru zaměření jednotlivých prioritních os v programech. Regionální operační programy Střední Čechy, Severozápad a Střední Morava se zejména koncentrují na prioritu rozvoje svých měst a obcí. U ostatních čtyř regionálních operačních programů připadá největší část alokace na prioritu věnující se dopravní obslužnosti regionu. Shodně u všech regionálních operačních programů jsou třetí nejvýznamnější rozpočtovou položkou dotace určené na podporu cestovního ruchu v regionech. Každý regionální operační program má také prioritní osu zaměřenou na samotnou podporu programu s názvem Technická pomoc, jejíž podíl na celkové alokaci není příliš významný.

Oblasti podpory, které jsou mezi žadateli o dotaci nejžádanější, spadají do prioritních os zabývajících se rozvojem měst a obcí. Nejvíce žádaných oblastí podpory se objevuje v Regionálním operačním programu Jihozápad. Z hlediska schválených dotací v oblastech podpory má rovněž největší zastoupení priorita rozvoj měst a obcí. Mezi desítkou nejžádanějších oblastí podpory se nejčastěji vyskytuje Regionální operační program Jihovýchod. U oblastí podpory s nejvíce vyplacenými finančními prostředky mají největší zastoupení regionální operační programy Jihozápad a Jihovýchod. Z hlediska prioritních oblastí se nejvíce podařilo vyčerpat ty oblasti podpory, napříč všemi regionálními operačními programy, které se zabývají rozvojem měst a obcí spolu s technickou pomocí. Mezi deseti nejúspěšnějšími oblastmi podpory, z pohledu těchto tří hledisek, nemají ani jedno zastoupení regionální operační programy Střední Morava a Moravskoslezsko.

6 Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo srovnání jednotlivých Regionálních operačních programů v České republice pro období 2007 - 2013 na bázi jejich úspěšnosti aktuálního čerpání alokovaných finančních prostředků, respektive zájmu ze strany řešitelů projektů.

Regionální politika Evropské unie je investiční politika, která podporuje vytváření pracovních míst, konkurenceschopnost, hospodářský růst, zlepšování kvality života a udržitelný rozvoj. Regionální politika je též vyjádřením solidarity Evropské unie s méně rozvinutými zeměmi a regiony, protože soustředí prostředky na oblasti a sektory, kde mohou znamenat největší efekt. Regionální politika se snaží snížit významné ekonomické, sociální a územní nerovnosti, které mezi evropskými regiony dosud existují.

Jak vyplývá z rozhovoru se specialistkou na fondy EU, evropské fondy představují obrovský přínos. Expertní odhady ukazují, že díky nim je víc než o jeden až dva procentní body vyšší roční růst HDP (případně nižší pokles), než by byl bez těchto prostředků. V právě skončeném programovacím období 2007 – 2013 měla Česká republika k dispozici více než 800 miliard korun, z toho skoro 146 miliard připadlo na regionální operační programy. K 3. lednu 2014 již bylo smluvně vyčerpáno 92,9 % této alokace, která připadá na všechny regionální operační programy pro období 2007 – 2013. Proplaceno bylo 71,3 % alokovaných finančních prostředků. Nejedná se v žádném případě o konečné číslo, jelikož čerpání za programovací období 2007 – 2013 bude dobíhat ještě dva roky.

Z rozhovoru dále plyne skutečnost, že pro příští programovací období 2014 – 2020 je naplánováno nahrazení sedmi regionálních operačních programů jedním integrovaným operačním programem, kde budou reflektovány specifické potřeby území, za jednotného řízení Ministerstvem pro místní rozvoj. Zaměření podpory jednotlivých regionálních operačních programů pro období 2007 - 2013 se významně nelišilo. Bezproblémové regionální operační programy jsou na tom nejlépe ze všech operačních programů, co se týče čerpání finančních prostředků z fondů Evropské unie. Ale významné problémy se dotkly především dvou z nich, neznamená to však, že by jako celek nefungovaly. Hlavní příčinou problémů byl nedostatečně nastavený kontrolní a auditní systém, svou roli v tom sehrála také úmyslná pochybení jednotlivců, která byla potrestána nebo je šetří Policie České republiky.

Rozhodování na úrovni regionů ukázalo své silné stránky, například rychlost administrace, ale ani tento model nedokázal účinně řešit všechny regionální problémy. I přes existenci regionálních operačních programů dochází ke zvětšování rozdílů mezi jednotlivými regiony republiky a tudíž zcela nenaplnují jeden ze základních cílů politiky soudržnosti.

Integrovaný operační program bude mít 13 regionálních pracovišť. Půjde tedy o decentralizovanou strukturu, ale úředníci programu se budou zodpovídat centru, tedy Ministerstvu pro místní rozvoj jako řídicímu orgánu, na rozdíl od předchozího programovacího období, kdy se úředníci v krajích zodpovídali hejtmanům. Prioritou Integrovaného operačního programu je umožnit vyvážený rozvoj území, zlepšit dostupnost veřejných služeb a veřejné správy a zajistit udržitelný rozvoj v obcích, městech a regionech. Cíle programu bude dosaženo snížením územních rozdílů, zkvalitněním infrastruktury a posílením konkurenceschopnosti v regionech. Dále pak posílením veřejných služeb, zaměstnanosti a podpory vzdělanosti, jako jednoho z pilířů zvyšování kvality života obyvatel.

7 Seznam použitých zdrojů

Tištěné zdroje

- BERAN, Václav, DLASK, Petr. Management udržitelného rozvoje regionů, sídel a obcí. 1. vydání. Praha: Academia, 2005. 323 s. ISBN 80-200-1201-X.
- BLAŽEK, Jiří, UHLÍŘ, David. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. 2. vydání. Praha: Karolinum, 2011. 342 s. ISBN 978-80-246-1974-3.
- HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. 1. vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 193 s. ISBN 978-80-213-1413-9.
- CHVOJKOVÁ, Anna, KVĚTOŇ, Viktor a kol. Finanční prostředky strukturálních fondů EU v programovacím období 2007-2013. 1. vydání. Praha: IREAS, 2006. 177 s. ISBN 80-86684-43-1.
- KOLEKTIV AUTORŮ. Řízení obcí I. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008. 263 s. ISBN 978-80-86946-76-4.
- KOLEKTIV AUTORŮ. Řízení obcí II. 1. vydání. Praha: Professional Publishing, 2008. 186 s. ISBN 978-80-86946-77-1.
- KOLEKTIV AUTORŮ. Úvod do regionálních věd a veřejné správy. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 455 s. ISBN 978-80-7380-086-4.
- MAREK, Dan, KANTOR, Tomáš. Příprava a řízení projektů strukturálních fondů Evropské unie. 1. vydání. Brno: Barrister & Principal, 2007. 210 s. ISBN 978-80-87029-13-8.
- PEKOVÁ, Jitka, PILNÝ, Jaroslav, JETMAR, Marek. Veřejná správa a finance veřejného sektoru. 3. přepracované vydání. Praha: ASPI, 2008. 712 s. ISBN 978-80-7357-351-5.
- SKOKAN, Karel. Evropská regionální politika. 1. vydání. Ostrava: Repronis, 2003. 114 s. ISBN 80-7329-023-5.

- WOKOUN, René, MALINOVSKÝ, Jan, DAMBORSKÝ, Milan, BLAŽEK, Jiří a kol. aut. Regionální rozvoj. 1. vydání. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Internetové zdroje

- Businessinfo.cz Oficiální portál pro podnikání a export [online]
Dostupné z <http://www.businessinfo.cz/> dne 25. 11 2013
- Český statistický úřad [online]
Dostupné z <http://www.czso.cz/> dne 19. 10 2013
- EurActiv.cz [online]
Dostupné z <http://www.euractiv.cz/> dne 1. 2 2014
- Europa.eu Evropská unie [online]
Dostupné z http://europa.eu/index_cs.htm dne 29. 1 2014
- Euroskop.cz věcně o Evropě [online]
Dostupné z <https://www.euroskop.cz/> dne 25. 2 2014
- ROP Jihovýchod [online]
Dostupné z <http://www.jihovychod.cz/> dne 16. 1 2014
- ROP Jihozápad [online]
Dostupné z <http://www.rr-jihozapad.cz/> dne 20. 1 2014
- ROP Moravskoslezsko [online]
Dostupné z <http://www.rr-moravskoslezsko.cz/> dne 16. 1 2014
- ROP Severovýchod [online]
Dostupné z <http://www.rada-severovychod.cz/> dne 26. 1 2014
- ROP Severozápad [online]
Dostupné z <http://www.nuts2severozapad.cz/> dne 18. 1 2014
- ROP Střední Čechy [online]
Dostupné z <http://www.ropstrednicechy.cz/index.php> dne 16. 1 2014

- ROP Střední Morava [online]

Dostupné z <http://www.rr-strednimorava.cz/> dne 8. 1 2014

- Strukturální fondy [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Uvodni-strana> dne 14. 11 2013

Ostatní zdroje

- Měsíční monitorovací zpráva o průběhu čerpání strukturálních fondů, fondu soudržnosti a národních zdrojů v programovém období 2007 – 2013 [online]

Dostupné z http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/1a7af95d-525c-4b88-94a1-bdcf6a3b02d7/MMZ_2013_12.pdf dne 28. 1 2014

- Programový dokument ROP Jihovýchod [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/bc327573-47d7-4177-9109-7c57aa9ec1f4/Programovy-dokument-ROP-Jihovýchod-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 12. 12 2013

- Programový dokument ROP Jihozápad [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/bbe46615-1d17-4f04-8a01-2d5d63ce8e19/Programovy-dokument-ROP-Jihozapad-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 14. 12 2013

- Programový dokument ROP Moravskoslezsko [online]

Dostupné z http://www.rr-moravskoslezsko.cz/file/3733_1_1/download dne 11. 12 2013

- Programový dokument ROP Severovýchod [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/efccb804-5336-4528-825b-5eed1123c0a2/Programovy-dokument-ROP-Severovýchod-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 18. 12 2013

- Programový dokument ROP Severozápad [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/6737deaa-7bdb-461d-8e1f-a58c592a3f63/Programovy-dokument-ROP-Severozapad-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 12. 12 2013

- Programový dokument ROP Střední Čechy [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/ed280133-e30c-4d4f-b6ae-bc17c2980c9c/Programovy-dokument-ROP-Stredni-Cechy-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 14. 12 2013

- Programový dokument ROP Střední Morava [online]

Dostupné z <http://www.strukturalni-fondy.cz/getmedia/4c9bf513-f2aa-4916-8754-9818e10791cd/Programovy-dokument-ROP-Stredni-Morava-na-programove-obdobi-2007-2013.pdf> dne 15. 12 2013

8 Přílohy

Seznam příloh:

Příloha č. 1

Fondy EU pro naplnění cílů pro období 2007 - 2013

Příloha č. 2

Rozdělení alokace operačních programů v České republice mezi cíle regionální politiky

Příloha č. 3

Rozhovor s Mgr. Martinou Finkovou, specialistkou Ministerstva pro místní rozvoj na fondy EU

Příloha č. 4

Přehled operačních programů v České republice programového období 2007 - 2013

Příloha č. 5

Schéma průběhu čerpání finančních prostředků z fondů EU

Příloha č. 6

Loga regionálních operačních programů

Příloha č. 1

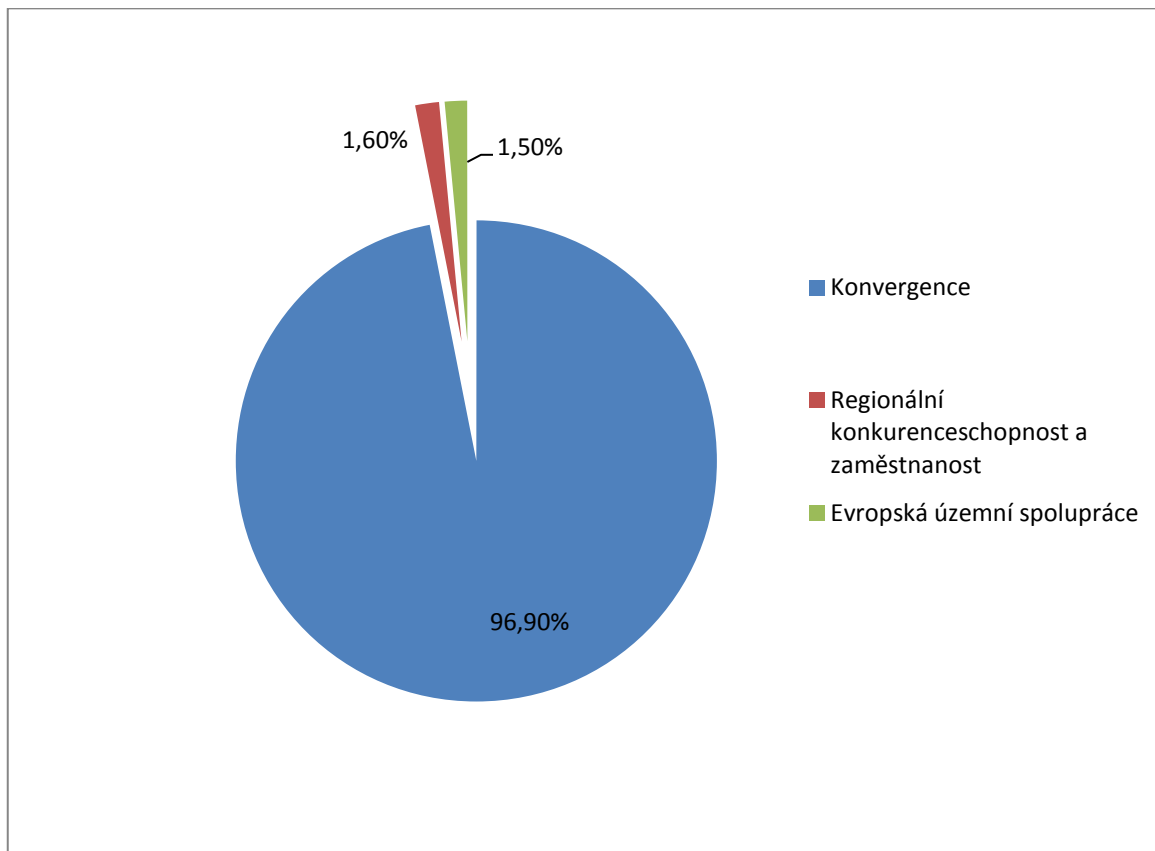
Fondy EU pro naplnění cílů pro období 2007 – 2013

Cíle 2007 - 2013	Fondy EU
Konvergence	Evropský fond regionálního rozvoje Evropský sociální fond Fond soudržnosti
Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost	Evropský fond regionálního rozvoje Evropský sociální fond
Evropská územní spolupráce	Evropský fond regionálního rozvoje

Zdroj: <https://www.euroskop.cz/8948/sekce/regionalni-politika/> - vlastní zpracování

Příloha č. 2

Rozdělení alokace operačních programů v České republice mezi cíle regionální politiky

Zdroj: <http://www.strukturalni-fondy.cz/cs/Fondy-EU/Programy-2007-2013> - vlastní zpracování

Příloha č. 3

Rozhovor s Mgr. Martinou Finkovou, specialistkou Ministerstva pro místní rozvoj na fondy EU

1. Jak hodnotíte dosavadní úspěšnost čerpání evropských dotací skrz regionální operační programy za období 2007 – 2013?
2. Lze říci, který regionální operační program si vedl nejlépe a ve kterém se vyskytlo nejvíce problémů?
3. Jaká je předpokládaná vyčerpanost celkové alokace pro regionální operační programy, až budou vyplaceny dosud schválené projekty?
4. Lze říci, že regionální operační programy se řadí mezi ty úspěšnější programy v čerpání evropských dotací v České republice?
5. Jak se změní situace ohledně regionálních operačních programů pro období 2014- 2020?
6. Jsou priority, na které bude kladen větší důraz v novém rozpočtovém období?

Příloha č. 4

Přehled operačních programů v České republice programového období 2007 - 2013

Zkratka OP	Název OP / ROP a zdroj financování	Řídící orgán	Podíl na alokaci NSRR
1. cíl: Konvergence			
Tematické OP			
1. OP D	OP Doprava (FS / ERDF)	Ministerstvo dopravy	21,8
2. OP ŽP	OP Životní prostředí (FS / ERDF)	Ministerstvo životního prostředí	18,4
3. OP PI	OP Podnikání a inovace (ERDF)	Ministerstvo průmyslu a obchodu	11,7
4. OP VaVpl	OP Výzkum a vývoj pro inovace (ERDF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	7,7
5. OP VK *	OP Vzdělávání pro konkurenceschopnost (ESF)	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	6,6
6. OP LZZ *	OP Lidské zdroje a zaměstnanost (ESF)	Ministerstvo práce a sociálních věcí	7,1
7. IOP *	Integrovaný OP (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	6,0
8. OP TP *	OP Technická pomoc (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,7
Regionální OP			
9. ROP SZ	ROP pro NUTS II Severozápad (ERDF)	RR Severozápad (Ústí nad Labem)	2,9
10. ROP MS	ROP pro NUTS II Moravskoslezsko (ERDF)	RR Moravskoslezsko (Ostrava)	2,8
11. ROP JV	ROP pro NUTS II Jihovýchod (ERDF)	RR Jihovýchod (Brno)	2,7
12. ROP SM	ROP pro NUTS II Střední Morava (ERDF)	RR Střední Morava (Olomouc)	2,5
13. ROP SV	ROP pro NUTS II Severovýchod (ERDF)	RR Severovýchod (Hradec Králové)	2,5
14. ROP JZ	ROP pro NUTS II Jihozápad (ERDF)	RR Jihozápad (České Budějovice)	2,4
15. ROP SČ	ROP pro NUTS II Střední Čechy (ERDF)	RR Střední Čechy (Praha)	2,1
2. cíl: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost			
16. OP PK	OP Praha–Konkurenceschopnost (ERDF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,9
17. OP PA	OP Praha–Adaptabilita (ESF)	Magistrát hlavního města Prahy	0,4
3. cíl: Evropská územní spolupráce			
18. ČR–PL	OP Přeshraniční spolupráce ČR–Polsko (ERDF)	Ministerstvo pro místní rozvoj	0,8
19. ČR–SR **	OP Přeshraniční spolupráce SR–ČR (ERDF)	---	---
20. R–ČR**	OP Přeshraniční spolupráce Rakousko–ČR (ERDF)	---	---
21. S–ČR **	OP Přeshraniční spolupráce Sasko–ČR (ERDF)	---	---
22. B–ČR **	OP Přeshraniční spolupráce Bavorsko–ČR (ERDF)	---	---
23. OP MS **	OP Mezuregionální spolupráce	---	---
24. OP NS **	OP Nadnárodní spolupráce	---	---
25. Interact **	Servisní program INTERACT II	---	---
26. ESPON **	Program ESPON 2013	---	---

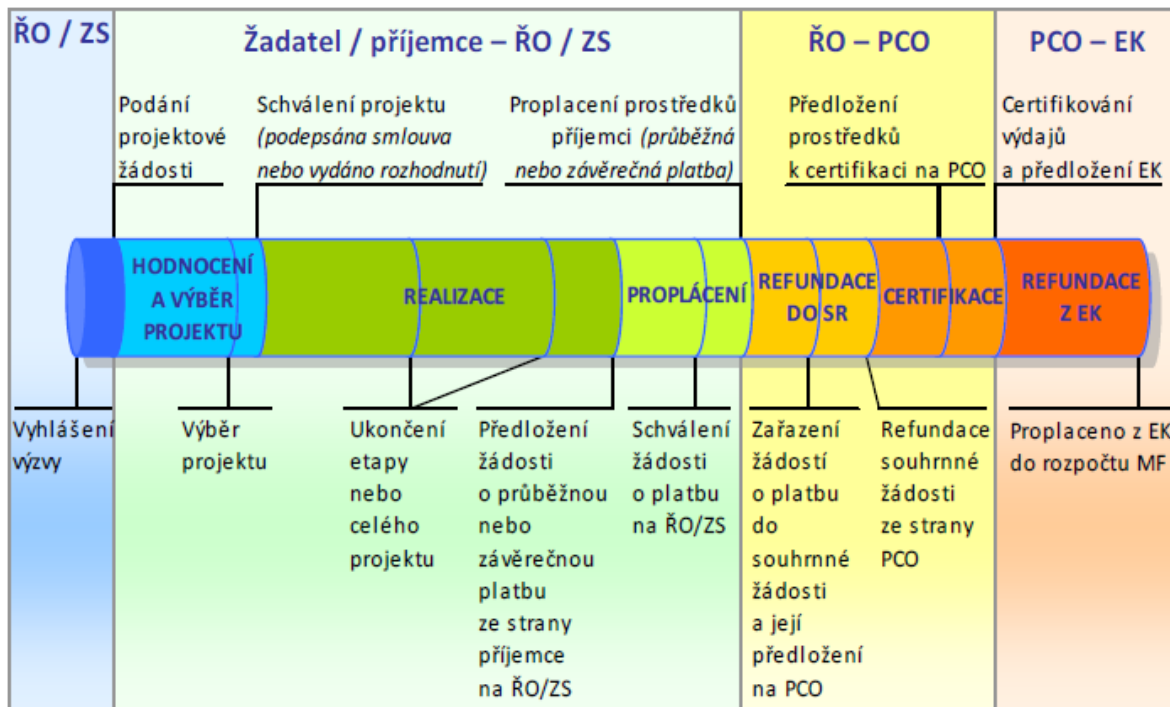
* OP je tzv. vícetímový OP, tzn. že OP je vedle 1. cíle "Konvergence" financován také z finančních prostředků pro 2. cíl "Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost".

** OP není v gesci českého ŘO.

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013

Příloha č. 5

Schéma průběhu čerpání finančních prostředků z fondů EU

Zdroj: Měsíční monitorovací zpráva – prosinec 2013

Příloha č. 6

Loga regionálních operačních programů

